

Sammen er man mindre alene

Det er kjekt å kjenne folk, og noen er det ekstra kjekt å kjenne.
I dagens akademia kommer man ikke utenom nettverk.

Side 12–17

Transportøkonomisk institutt
Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning

Transportøkonomisk institutt (TØI) er et nasjonalt senter for samferdselsforskning. TØI har et flerfaglig miljø med rundt 70 forskere. Våre oppdragsgivere er Norges forskningsråd, offentlig forvaltning, lokale myndigheter og næringslivet. Instituttets virksomhetsidé er å utvikle og formidle kunnskap om samferdsel med vitenskapelig kvalitet og praktisk anvendelse. En betydelig del av instituttets virksomhet er internasjonale prosjekt. Instituttet er en del av CIENS-grupperingen og holder til i Forskningsparken på Blindern.

Forskningsledere/Seniorforskere

TØI søker etter godt kvalifiserte forskningsledere til å videreutvikle instituttets virksomhet innen fagfeltene **Samfunnsøkonomiske analyser** og **Regionale analyser**.

FAGFELTET Samfunnsøkonomiske analyser omfatter blant annet utvikling av metoder og beregning av enhetspriser i nyttekostnadsanalyse, samt kvalitetssikring av store offentlige prosjekt. Innenfor fagfeltet Regionale analyser studerer en blant annet infrastrukturinvesteringer, romlig konkurranse og regionforstørring.

FORSKNINGSLEDERNE skal lede arbeidet med teoretisk og metodisk utvikling av fagfeltene og har en viktig rolle i å utvikle en oppdragsportefølje i samarbeid med forskerne og instituttledelsen. 8-10 forskere er tilknyttet prosjekter innenfor hvert fagfelt. Det legges vekt på gode evner til samarbeid og til å formidle forskningsresultater både til fagfeller, beslutningstakere og allmennheten.

STILLINGENE krever erfaring fra oppdragsvirksomhet og kompetanse tilsvarende forsker II/ førstemanuensis.

Det er også aktuelt å ansette godt kvalifiserte seniorforskere knyttet til fagfeltene.

Vi tilbyr god lønn og et inspirerende faglig fellesskap i skjæringsflaten mellom forskning, politikk og marked.

Du kan få vite mer om stillingene ved å ringe avdelingsleder Kjell Werner Johansen (22 57 38 37), fungerende avdelingsleder Randi Hjorthol (22 57 38 67) eller instituttsjef Lasse Fridstrøm (416 11 402)

SØKNAD SENDES INNEN 6. MAI 2011.

TRANSPORTØKONOMISK INSTITUTT

Gaustadalléen 21, 0349 Oslo
<http://www.toi.no> E-post: toi@toi.no

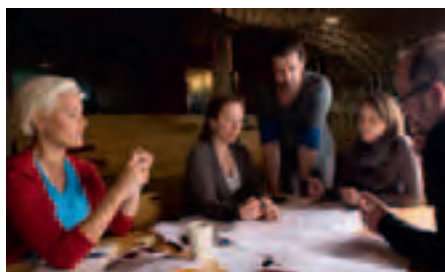
12: Nyttige nettverk

Nettverksbygging blir stadig viktigere i akademia. Noen har nettverket sitt i nærmeste korridor, mens andre finner det på den andre siden av jordkloden.

20: Samtalen

Om HiB-rector Eli Bergsvik var statsråd, ville hun lagt sterkere politiske føringer. Hun har ikke samme tro på «soft styring» som Tora Aasland.

24: Forsker på idéarbeid

Hva må til for at bedriftene skal kunne utvikle de beste ideene i hverdagen? Det vil forskere ved Sintef Teknologi og samfunn finne ut.

4: Styrer politikken

Den store satsningen på miljø- og klimaforskning legger føringer for utformingen av regjeringens energipolitikk. Hvilket ansvar hviler på forskerne?

6: Må bøye seg for KD

Etter krav fra KD må Universitetet i Bergen bruke penger på flere studieplasser. Nå fortsetter pengestriden internt, og flere stiller spørsmål ved universitetets autonomi.

7: Uteglemt fag på Ås?

Veterinærmedisin ser ut til å være glemt i planene for det nye sammenslåtte universitetet på Ås. Ansatte ved Veterinærhøgskolen reagerer.

7: Ris og ros fra EU

EUs forskningsdirektør skryter av Norges innsats på det europeisk forskningsområdet, men mener norsk næringsliv må bidra mer.

8: Nav må snu

Arbeidsdepartementet gir Forskerforbundet medhold i at ferdige doktorgradskandidater skal få tilgang til dagpenger som andre arbeidsledige.

9: Helseskadelig arbeidsmiljø

Ved en av avdelingene på Skådalen kompetansesenter har halve staben sluttet i løpet av kort tid. – Mange blir syke og orker ikke mer, sier tidligere ansatte.

FASTE SIDER

- 27: Historiske bilder
- 28: Forskernes støtter
- 31: Leder
- 32: Kronikk
- 34: Bøker
- 36: Debatt
- 37: Gjesteskrubenten
- 41: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 4/2011 – 43. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRAÐ: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforskning/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Erik Norrud. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Forskningsbasert politikk:

Laboratoriets makt

Tre nye forskningsentre skal forske på miljø og klima for å gi krutt til politikernes beslutninger. Hvilken makt gir det forskerne?

FOTO: STATKRAFT

Når klimaspørsmålene inntar samfunnsforskningen, får politikere grunnlag for beslutninger, og forskere får innflytelse.

Da storsatsingen på samfunnsvitenskapelig miljøforskning ble lansert tidligere i år, ble forskernes påvirkning på politikken nærmest tatt for gitt:

- Samfunnsvitenskapelig kunnskap og forskning står helt sentralt i utformingen av fremtidens energipolitikk, sa olje- og energiminister Terje Riis-Johansen.

- Sentrenes forskning skal gi politikere kunnskapen de trenger for å legge sin energipolitiske strategi, sa divisjonsdirektør Fridtjof Unander i Norges forskningsråd.

De neste årene skal de tre nye sentrene for miljøvennlig energi CenSES, CREE og CICEP (se faktaboks) motta 200 millioner kroner for å forske på energi- og miljøspørsmål i et samfunnsvitenskapelig perspektiv. Det politiske oppdraget er tydelig: Det de kommer frem til, vil kunne påvirke nasjonens politikk innenfor et tema som er like brennbart som den oljen som i dag utgjør kjernen av norsk energirikdom. Hvilket ansvar hviler da på forskernes skuldre?

- Stiller krav til etikk

- Samfunnsforskning får ofte konsekvenser for politiske beslutninger og hvordan man løser problemer i samfunnet, sier Alf Erling Risa, professor og dekan ved Institutt for økonomi ved Universitetet i Bergen. Han skiller mellom den handlingsrettede forskningen, som samfunnsforskningen ofte er, og den nysgjerrighetsdrevne forskningen.

- Formålet med den handlingsrettede forskningen er at den skal kunne brukes av myndigheter. Da stiller det krav til at en tenker gjennom både normative og etiske konsekvenser av forskningen en driver med, sier Risa.

Han sitter også som programstyreleder for VAM, Forskningsrådets program for velferd, arbeidsliv og migrasjon. På en konferanse for de 28 nye VAM-prosjektene uttalte Risa at det kan oppstå problematiske etiske problemstillinger i handlingsrettet forskning – forskningen som skal bidra til politiske beslutninger og endringer.

- Det å sette i gang forskningsprosjekter

uten at en har tenkt gjennom hvilke konsekvenser forskningen kan få, kan føre til at forskerne kommer i samvittighetskonflikter eller etiske konflikter. I den grad forskere syns at det er problemstillinger som kan ha potensielle etiske følger, anbefaler vi at de tar veien via de etiske komiteer, sier Risa.

- Har innflytelse på politikken

Om hvordan pølser og politikk lages, skal man etter sigende vite minst mulig for å beholde nattesøvn. Men uttrykket gjør nok unødig skam på politikken med tanke på hvor mye seriøs forskning som ligger bak dagens politiske beslutninger. Ifølge direktør for Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (Nifu) Sveinung Skule får instituttsektoren forsknings- og utredningsoppdrag for 1,5 milliarder i året fra offentlig forvaltning. På Forskningsrådets «Forum for forskning og forvaltning» i mars, hvor den nye standardkontrakten for oppdragsforskning ble presentert, fortalte Skule at instituttsektoren

utførte 18 000 prosjekter for offentlige oppdragsgivere i 2009. Politikken er altså stappet med kunnskap. Det merker også en av de nye FME-senterlederne, Snorre Kverndokk.

– Det etterspørres mye mer kunnskap om beslutninger man tar, enn tidligere. Det ser man også på andre områder enn politikk og forskning – det er mer utbredt med surveyundersøkelser enn før, sier Kverndokk.

Han blir senterleder for CREE og er forsker ved Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning, som er senterets vertsinstitutt.

Kverndokk forteller at det kan være krevende å tilfredsstille krav fra internasjonale forskningsmiljøer og krav til brukertilgjengelighet for myndigheter og beslutningstakere. Men maktforholdet går også den andre veien: Samfunnsøkonomene har reell innflytelse.

– Jeg mener norske samfunnsøkonomer har ganske stor innflytelse på norsk økonomisk politikk. Opprettelsen av petroleumsfondet er for eksempel noe samfunnsøkonomene har foreslått.

– Reflekterer dere over den innflytelsen dere har som forskere?

– Det gjør man så klart. Det gjør at vi stiller høyere krav til oss selv, og at vi må tenke oss grundig om.

Misbruk av forskningen

Øyvind Østerud, preses i Vitenskapsakademiet og leder for Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, anbefaler forskere å tenke gjennom hvordan resultatene kan bli brukt i politikken. Men han tror også forskningen kan bidra til å ta livet av politiske forestillinger.

– Når målet er å legge kunnskapsgrunnlag for beslutninger, må forskerne dels tenke gjennom hvordan de vil reagere dersom de mener at resultatene blir forvrengt eller misbrukt i andre retninger enn konklusjonene tilsier, og dels hvor langt de vil gå i kritisk retning. Om de vil påpeke selvmotsigende beslutninger, symboliske tiltak for galleriet, avstand mellom retorikk og handlingsvalg, sier Østerud. Han mener det er vanskelig å tenke seg at rådgivende forskning har noen verdi uten et kritisk perspektiv.

– Utfordringen generelt består i at forskning tett opp mot politiske beslutninger må være særlig bevisst på forskningens normer om saksrettet uavhengighet, i motsetning til politikkenes normer og regler.

Ønsker forskningsbasert politikk ...

Samfunnsvitenskapen berører ofte sensitive politiske temaer. Hva slags makt gis forskere

FOTO: FRISCHSENTERET

Innflytelsen vi har som forskere, gjør at vi må tenke oss grundig om, sier Snorre Kverndokk.

overfor politikken?

– Det er klart at å kunne sette dagsorden kan gi en slags definisjonsmakt, svarer programstyreleder Alf Erling Risa.

– Men det er helt uproblematisk at styremaktene kan bestille forskning på felt som er relevante for politikken. I det øyeblikk man velger å la oppdraget gå gjennom Forskningsrådet, mister styremaktene kontrollen på detalj-spørsmål om metoder og vinkling. Politikerne kan ikke fjernstyre forskningen.

– Men kan forskningen fjernstyre politikken?

– På en måte er det akkurat det man ønsker – at politikken skal være kunnskapsbasert. Det er ikke tvil om at forskerne vil kunne være med på å påvirke, men så må forskerne operere innen den akademiske etikken som tilsier at man ikke skal sette sine egne private kjeppes-ter i hovedsetet, men ha en forskningsmessig tilnærming.

... men kaster forskningen i søpla?

Politikerne bestiller gjerne forskningen, men det hersker tvil blant forskere om politikerne hører på resultatene. Professor Knut Holtan Sørensen ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU tror ikke at hans innflytelse som forsker er for stor, i likhet med flere Forskerforum har vært i kontakt med.

– De fleste konkrete forslag som forskerne kommer med, blir som regel lagt i papirkurven, så jeg tror ikke det er noen stor fare, er Sørensens konklusjon.

FOTO: WALTER N. WEHUS/JUB

Forskere kan havne i etiske konflikter om de ikke tenker på forskningens konsekvenser, sier Alf Erling Risa.

Det støttes av den nyslåtte senterlederen Snorre Kverndokk.

– Det er ikke slik at politikerne følger alt vi sier. Samfunnsøkonomi handler om fordeling av knappe ressurser. Politikerne i Norge har lagt vekt på det vi kommer med, men de har også andre hensyn å ta.

CREEs oppdrag er å bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget for nasjonal energipolitikk og debatten om internasjonal energi- og klimapolitikk. Men det vil ikke føre til de helt store politiske omveltningene, ifølge Kverndokk.

– Nei, det vil jeg ikke si. Vi inngår i en samlet kunnskapsbase. Vi legger brikker i en større helhet. Hver enkelt forsker har ikke så mye makt, men den samlede summen har betydning.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

FME Samfunn

Tre forskningssentre for miljøvennlig energi, med samfunnsvitenskapelig tilnærming til energipolitiske utfordringer:

- Centre for Sustainable Energy Studies (CenSES), ledes av NTNU
- Strategic Challenges in International Climate and Energy Policy (CICEP), ledes av CICERO
- Oslo Centre for Research on Environmentally friendly Energy (CREE), ledes av Frischsenteret

Institusjonenes autonomi:

Hvem styrer Universitetet i Bergen?

Kunnskapsdepartementet har presset UiB til å opprette studieplasser universitetet ikke har råd til. Pengestriden eskalerer internt.

– Det er åpenbart rettsstridig for universitetet å la være å bruke bevilgninger til det de er tiltenkt. Her finnes det ingen rom for juridiske tolkninger, konstaterer dekan Asbjørn Strandbakken ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen (UiB).

– Lojale mot statsmakten

Før jul vedtok universitetsstyret å ikke opprette alle de åtti nye studieplassene som sto i tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet for 2011. Pengene skulle heller gå til å finansiere eksisterende studieplasser, og styret vedtok at juss ville miste to millioner kroner dersom fakultetet allikevel opprettet tretti nye studieplasser fra høsten 2011. Departementet reagerte med å true med kutt i framtidige bevilgninger, og i februar snudde universitetsstyret. De to millionene til juss er imidlertid ikke bevilget.

– Vi kan ikke finne oss i å bli straffet for å oppføre lojalt mot statsmakten, sier Strandbakken. Dersom universitetsstyret ikke omgjør vedtaket om å holde tilbake bevilgningen, vil fakultetet gå til regjeringen.

– Rette fagstatsråd er både justisministeren og forsknings- og utdanningsministeren, sier Strandbakken.

Mindre handlingsrom

UiB-rector Sigmund Grønmo viser til at UiBs styre enstemmig har vedtatt å ta tildelingsbrevet fra departementet til etterretning, noe som innebærer at universitetet får mindre handlingsrom til selv å vurdere studenttallet i forhold til det samlede finansieringsgrunnlaget. Potten på to millioner kroner som Strandbakken krever, har ifølge rektoren ikke sammenheng med finansieringen av de nye studieplassene på juss.

– UiB er i dialog med departementet om en klargjøring av hvordan studieplasser og studenttall skal håndteres i praksis. Utover dette har jeg ingen kommentarer til denne saken, sier Grønmo.

Statssekretær Kyrre Lekve i Kunnskapsdepartementet sier at de har en god dialog med UiB om saken.

– Rektor Sigmund Grønmo har bekreftet at universitetet tar departementets tildelingsbrev til etterretning og vil tildele studieplasser til Det juridiske fakultet, skriver Lekve i en e-post til Forskerforum.

Mål- og resultatstyring

Forskere ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved UiB leder forskningsprosjektet Transforming Universities in

Europe (TRUE) med deltakelse fra åtte europeiske land. Førsteamanuensis Svein Michelsen er blant dem som forsker på den politiske styringen av universitetene. Han mener striden om nye studieplasser ved UiB illustrerer at oppfatningene av handlingsrom spriker, og at det er uklare grenser mellom juss og politikk.

– Tradisjonelt skal staten stå som garantist for den faglige autonomien i Norge, sier han. Ifølge Michelsen har man på den andre siden en «ny autonomi» som skal danne grunnlag for konkurranse mellom institusjonene. Denne autonomien hviler på en tjenestemannsetikk ved universitetene, hvor man oppfatter seg som lojale iverksettere.

Jussdekan Asbjørn Strandbakken truer med å trekke inn regjeringen i konflikten med UiB-ledelsen om nye studieplasser.

– Mens staten tidligere styrte universitetene gjennom stillingshjemler og budsjettordninger, har man i dag nettbudsjettering hvor universitetene skal drive uten innblanding på detaljnivå, sier Michelsen. Nettobudsjettering betyr at staten bevilger en rundsum som universitetene selv kan prioritere innenfor.

– Samtidig har staten innført en rekke nye styringsinstrumenter, der autonomien er blitt rammet inn av mål- og resultatstyring og telekantsystemet, sier forskeren.

Kvotesystemet ikke borte

Ifølge Michelsen tyder mye på at de nye styringsformene har lagt seg oppå de gamle snarere enn å erstatte dem. Det er derfor vanskelig å vurdere omfanget av den faktiske autonomien til universitetet opp mot den formelle autonomien.

– Det er dessuten vanskelig å skille mellom universitetenes operasjonelle autonomi og den politiske styringen, som utøves av departementet, sier Michelsen. Han viser til at situasjonen er tvetydig fordi departementet fremdeles fordeler et gitt antall studieplasser i spesifikke fag til de enkelte institusjonene.

– På den ene siden skal det være konkurranse, på den andre siden tyder mye på at sentrale elementer av det gamle «kvotesystemet» for tildeling av studieplasser fremdeles er til stede, sier Michelsen.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Sammenslåing på Ås:

– Veterinærmedisin er glemt

Ansatte ved Veterinærhøgskolen er redde for at sentrale fagfelt skal overses når høyskolen slås sammen med universitetet på Ås.

– Jeg er overrasket over at veterinærmedisin ikke er inkludert. Vi er den eneste institusjonen i Norge som forvalter dette, og det bør komme frem av samfunnsoppdraget.

Professor Anne K. Storset ved Norges veterinærhøgskole reagerer på at veterinærmedisin ikke nevnes med ett ord i dokumentet som skal definere oppgavene til det nye universitetet på Ås. Universitetet skal etter planen opprettes fra 1. januar 2014 etter en sammenslåing av Norges veterinærhøgskole og Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB).

Reaksjoner

På et møte arrangert av institusjonenes fellesstyre i mars ble forslaget til samfunnsoppdrag presentert for ansatte og studenter ved Veterinærhøgskolen. Hva det nye universitetet skal hete, og hvilke oppgaver det skal ha i samfunnet, er nå oppe til diskusjon.

– Det har vært en del reaksjoner etter det møtet. Flere har kommentert at samfunnsopp-

draget ikke gjenspeiler veterinærmedisinen og forskning innen det veterinære fagfelt, forteller leder for Forskerforbundets lokallag Marit Nesje.

Både Nesje og professor Storset understreker at de opplever engasjement og fremtidsstro for det nye universitetet blant de ansatte, men samfunnsoppdraget bekymrer.

– Samfunnsoppdraget vil være viktig for hvordan det nye universitetet skal utforme sin egen politikk, og hvordan veterinærmedisin blir behandlet politisk og økonomisk i fremtiden. Vi vet at mange beslutninger og dokumenter vil baseres på dette samfunnsoppdraget. Da er det viktig at veterinærmedisin er inkludert, sier Storset.

– Alle skal med

Rektor ved Veterinærhøgskolen Yngvild Wasteson, som har vært med på å skrive forslaget til nytt samfunnsoppdrag, forsikrer at veterinærmedisin skal med i det nye universitetet. Men hun står ved at det er holdt utenfor samfunns-

FOTO: PRESSEFOTO

– Fellesstyret har vært veldig klar på at alle skal med. Ingen skal føle seg truet, sier Yngvild Wasteson.

oppdraget.

– Samfunnsoppdraget skal være på et veldig overordnet nivå og skal si noe om oppgavene det nye universitetet påtar seg å løse. Veterinærmedisin skal bidra til å løse oppgavene, men samfunnsoppdraget skal ikke være en liste over alle de ulike fagområdene som vil eksistere på det nye universitetet, sier Wasteson.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Norsk forskning sett fra EU:

– Norge er en fet katt

Norsk forskning får både ris og ros av EU. Næringslivet må bidra mer, mener EUs forskningsdirektør.

– Dere er veldig bortskjemte fordi dere er så rike, konstaterte EUs forskningsdirektør Robert-Jan Smits under «Kunnskap for fremtida»-konferansen i Oslo i mars. Hovedinnleder Smits advarte Norge mot at landets rikdom kan skape latskap.

– Derfor er det bra at dere er der ute og deltar i rammeprogrammene. Selv en fet katt er nødt til å fange en mus fra tid til annen, sa han til latter fra salen.

Konferansen ble arrangert som del av Viten-skapsåret 2011 i regi av Kunnskapsdepartementet. Flere hundre deltakere var samlet for å diskutere Norges forsknings- og utdanningspolitikk.

Etterlyser næringslivet

Smits skrøt samtidig av Norges deltakelse i Det europeiske forskningsområdet og viste til at Norges suksessrate på søknader til EUs rammeprogrammer for forskning ligger på 24 prosent, mot et gjennomsnitt på 22 prosent. Med de siste innvilgete søknadene vil norske forskere ha hentet inn 330 millioner euro.

Overfor Forskerforum presiserer Smits at norsk forskning har potensial for forbedringer.

– Dere har mange sterke forskningsinstitusjoner og forskningsmiljøer. Men det er veldig viktig at dere er åpne for samarbeid internasjonalt, og jeg må understreke at næringslivet må gjøre mer.

I Norge er de offentlige og private investeringene i forskning omtrent like store, mens våre naboland har langt større forskningsinvesteringer i næringslivet.

– Smartere anbud

Smits mener myndighetene må gjøre forskning mer attraktivt for privat sektor.

– Et virkemiddel som vi ser har suksess i Storbritannia og Tyskland, er å bidra gjennom innovative offentlige anskaffelser og anbudsrunder. Tidligere har fokuset vært å gå inn for de billigste tilbudene i offentlige anbudsrunder, mens flere nå går inn for de som har de smarteste løsningene. Det bidrar til et mer innovativt næringsliv, sier han.

FOTO: EU

Næringslivet må lokkes til å investere mer i forskning, sier Robert-Jan Smits.

Statsråd Tora Aasland sier til Forskerforum at dette er en god idé, men hun er også opptatt av ordningen med næringslivsdoctorgrader, hvor kandidatene tar en doktorgrad ved en bedrift.

– Det er en vann-vinn-situasjon og et virkemiddel som jeg vil fortsette med for å stimulere til økt forskning i næringslivet, sier hun.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Rett til dagpenger:

Snuoperasjon for doktorgradskandidater

Arbeidsdepartementet instruerer Nav til å gi doktorgradskandidater utvidet rett til dagpenger.

FOTO: ILJA C. HENDEL

– Vi skal sikre gode løsninger i overgangen mellom utdanning og arbeid, sier statssekretær Gina Lund.

Ti år etter at Forskerforbundet først tok opp saken, krever Arbeidsdepartementet at Nav rydder opp i doktorgradskandidaters mulighet til å motta dagpenger.

– Det er en veldig gledelig og positiv utvikling. Vi har fått delvis gjennomslag for våre krav, og vi håper på fullt gjennomslag snart, sier leder av fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet Bjørn T. Berg.

– Behandles som arbeidstakere

I forrige nummer av Forskerforum beskrev Forskerforbundet Navs behandling av doktorgradskandidater som urimelig. I et brev til Arbeidsdepartementet har forbundet bedt om at Nav rydder opp i tre forhold:

- at doktorgradskandidater behandles som ordinære studenter ved at de får åtte ukers karantene etter endt doktorgrad før de får rett til dagpenger
- at arbeidssøkere nektes rett til dagpenger dersom de jobber med doktorgraden på fritiden
- at doktorgradskandidater nektes dagpenger i seks uker i forbindelse med forberedelse til disputas

På et møte 28. februar i Arbeidsdepartementet mellom Forskerforbundet og statssekretær Gina Lund ble de tre forholdene diskutert. Statssekretæren ga forbundet rett i at ferdige doktorgradskandidater skal få tilgang til dagpenger på samme måte som andre arbeidsledige, i stedet for som studenter.

FOTO: LINDA BOURNAE ENGELBERTH

– Det er veldig gledelig at departementet gir så tydelige signaler, sier Forskerforbundets Bjørn T. Berg.

Ønsker rettferdig praksis

– Det som er viktig for oss, er at dagpenger ikke skal finansiere utdanning, men så ser vi at en del doktorgradsstipendiater har vært i en situasjon som ligner mer på arbeid enn utdanning. Det vi er opptatt av, er at vi har en god praksis på dette området, som er rettferdig, praktikabel og forståelig, sier Lund.

Resultatet er at ordningen med åtte ukers karantene før kandidatene kan søke om dagpenger, ikke lenger skal praktiseres, men at de skal likebehandles med andre arbeidssøkere. Det kreves at man har vært reell arbeidssøker i tre av de siste femten dagene.

Trenger ikke regelendring

Arbeidsdepartementet ga delvis støtte til de to andre punktene. Departementet skriver til Nav at det kan være tilfeller der arbeidssøker som jobber med doktorgraden på fritiden, har rett

«Doktorgradsstipendiater kan ha rett til dagpenger på lik linje med andre arbeidstakere.»

Statssekretær Gina Lund

til dagpenger. Departementet ber derfor Nav undersøke om det gis en god nok individuell vurdering i slike saker. Dette gjelder doktorgradsstudenter som er ferdig med stipendperioden, men som fortsetter med avhandlingen mens de søker jobb. Nav har ment at disse arbeidssøkerne ikke skal ha rett til dagpenger fordi det vil medføre at dagpengene finansierer doktorgradsstudiene.

– Her trenger vi ingen endring av regelverket, men en endring av praksis hos Nav. Det er gledelig at departementet ber Nav undersøke om de gjør individuelle vurderinger, sier Berg.

– Urimelig

Det siste punktet gjelder at doktorgradskandidater får karantene fra dagpenger seks uker før disputas fordi Nav mener denne tiden går med til forberedelser, som per definisjon er studier. Forskerforbundet mener den reelle tiden burde være to uker. Departementet instruerer nå Nav til å ta et møte med Forskerforbundet for å komme fram til en løsning.

– Vi anser det som et gjennomslag, og vi regner med å få kortet ned tiden. Det vanlige er at man får oppgitt temaet for disputasforelesningen 10–14 dager før disputasen. Da er det helt urimelig at Nav mener det skal ta seks uker, sier Berg.

Uenighet om feil

Forskerforbundet har i flere år beskyldt Nav for å ha feil praksis overfor doktorgradsstipendiater, men selv om departementet ber om endringer, vil Gina Lund ikke kommentere om det er gjort feil.

– Vi har sagt at doktorgradsstipendiater kan ha rett til dagpenger på lik linje med andre arbeidstakere. Når det gjelder åtte ukers karantene, har vi sagt til etaten at praksis må endres.

– Betyr ikke det at Nav har praktisert regelverket feil?

– Vi forsikrer oss nå om at praksis er forutsigbar framover, og at etaten endrer praksis slik at det ikke er krav om minst åtte ukers ledighet før de får rett til dagpenger.

Berg i Forskerforbundet mener i alle tilfeller dette er et langt skritt på veien til bedre forhold for doktorgradskandidater og peker på at de to karanteneordningene på henholdsvis åtte og seks uker utelukker ferdige kandidater uten arbeid fra dagpenger i fjorten uker.

– Det er mellom 1100 og 1200 ferdige doktorgradskandidater i året, så dette vil kunne gjelde mange, sier han.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Skådalen kompetansesenter:

– Blir sjuke av å jobbe der

Ved ei avdeling på Skådalen kompetansesenter har nesten halve staben slutta. – Fleire har kjent seg trakasserte av leiinga, seier tidlegare tilsett.

– Eg gjekk av med AFP i protest eitt og eit halvt år før eg hadde tenkt, seier Tone Green Nilsen, som i 15 år jobba ved konsultativ avdeling ved Skådalen kompetansesenter i Oslo, eit statleg senter for hørselshemma og døvblinde. I løpet av tolv månader har ti høgt kvalifiserte tilsette ved denne avdelinga sagt opp stillinga, gått ut i permisjon, bytt avdeling eller søkt AFP.

– Fagmiljøet er rasert. Dei som har slutta, sit med høg fagkompetanse og erfaring, seier Nilsen, som meiner det har utvikla seg ein ukultur ved senteret.

– Blant dei som har jobba der i ein menneskealder, har fleire opparbeidd seg stor uformell makt. Ein god del av dei tilsette har godteke dette, men mange blir sjuke av å jobbe der og har vald å slutte. Den øvste leiinga har ein autoritær leiarsstil. Fleire har vore utsette for represalier, og nokre kjenner seg også trakasserte av leiinga, seier Nilsen, som er medlem av Forskerforbundet.

Helseskadeleg miljø

Konfliktane ved Skådalen dei siste åra kjem fram i to arbeidsmiljøundersøkingar frå 2009 utførte av høvesvis Statens arbeidsmiljøinstitutt og konsulentfirmaet Considium Consulting Group og i ein tilsynsrapport frå Arbeidstilsynet frå 2010.

– I undersøkingane har det kome fram at forholda ved Skådalen er helseskadelege, seier Nilsen.

– Arbeidstilsynet såg så alvorleg på saka at dei påla Utdanningsdirektoratet, som øvste ansvarleg, å setje i verk tiltak for å sikre at ikkje arbeidstakarane ved Skådalen blir utsette for «uheldige psykiske belastningar».

I vedtaket frå Arbeidstilsynet heiter det at leiinga ikkje har «den handlingsevne/kompetanse til å håndtere de arbeidsmiljøutfordringer som finnes i virksomheten».

– Likevel gjev Utdanningsdirektoratet leiinga ved Skådalen ansvar for å setje i gang tiltak. Det kan verke som om dei lukkar augo, og at kameraderiet går oppover i systemet. Vi kjenner oss svikta av Arbeidstilsynet, som har godkjent dette, seier Nilsen.

– Blir ikkje høyrd

Ho får støtte frå to tidlegare tilsette som begge har vore verneombod ved konsultativ avdeling.

– Når ein prøver å ta tak i problema, oppstår det baksnakking, og det er stor aksept for å gå uformelle vegar i systemet. Vi har prøvd å gå tenesteveg, men har ofte ikkje vorte høyrd på av leiinga, seier ein av dei, som ønskjer å vere anonym av redsle for represalier.

FOTO: JOHANNE LANDSVERK

– Det har utvikla seg ein ukultur ved Skådalen som har fått lov til å vekse, seier Tone Green Nilsen.

– Men tiltaksplanen vart jo godteken av både fagorganisasjonane og Arbeidsmiljøutvalet (AMU) ved Skådalen?

– Ja, men ingen som sit i medbestemmingsorganane, har spurdt dei tilsette ved konsultativ avdeling om kva tiltak dei meiner vil hjelpe.

Opplever forverring

Ifølgje Brita Alsos, som er advokat i Forskerforbundet sentralt, har mange medlemmer opplevd ei forverring av arbeidsmiljøet.

– Fem tilsette har sagt opp og éin har gått av med AFP etter at Arbeidstilsynet godtok tiltaksplanen som skulle forbetre arbeidsmiljøet, og etter at konsultativ avdeling fekk ny avdelingsleiar. Vi reagerer sterkt på at ikkje Utdanningsdirektoratet i større grad har gått inn i problema som er påviste ved Skådalen, seier ho.

FOTO: SAMFOTO

– Utdanningsdirektoratet har jobba systematisk for å ta tak i utfordringane, seier Annemarie Bechmann Hansen.

– Det er bekymringsfullt at så mange har slutta eller har vorte sjukmelde nettopp ved denne avdelinga – den einaste ved senteret som driv utoverretta verksemd. Etter vedtaket om inntaksstopp ved døveskolane er det ifølgje Kunnskapsdepartementet nettopp denne rådgjevingstenesta som skal styrkast. Ved Skådalen kompetansesenter skjer det motsette. Der er fagmiljøet sterkt redusert og svekt, seier Alsos.

– Leiinga er ikkje avsett

Annemarie Bechmann Hansen, som er divisjonsdirektør for regelverk og finansiering i Utdanningsdirektoratet, meiner direktoratet har teke ansvar.

– Eg meiner at direktoratet i samarbeid med leiing, tillitsvalde og arbeidsmiljøutval ved Skådalen har jobba systematisk for å ta tak i utfordringane som rapporten frå Arbeidstilsynet peika på, seier Hansen.

– Men kvifor overlét de til leiinga å lage tiltaksplan, i strid med pålegget frå tilsynet?

– Leiinga ved Skådalen er jo ikkje avsett. Vi samla leiinga, AMU, tillitsvalde og hovudverneombod ved Skådalen for å samarbeide om ein plan. Deretter vart det sett ned ei partssammansett arbeidsgruppe som skulle utarbeide forslag til tiltak. Tilsynet har motteke og akseptert planen, seier ho.

Direktøren ved Skådalen vil ikkje uttale seg i saka.

Av JOHANNE LANDSVERK

Lærerutdanning under lupa

■ En følgegruppe oppnevnt av Kunnskapsdepartementet har levert sin første statusrapport om de nye grunnskolelærerutdanningene. Rekrutteringen til utdanningsstedene varierer sterkt, og flere utdanningsprogram har for få studenter. – Følgegruppens rapport trekker fram at det å ha to klart adskilte løp er en utfordring for flere av de minste institusjonene, sier statsråd Tora Aasland, som mener dette viser at institusjonene i den enkelte region må ha et tett samarbeid.

Amerikaner fikk Abelprisen

■ Det Norske Videnskaps-Akademi har besluttet å tildele Abelprisen for 2011 til den amerikanske matematikeren John Milnor ved Stony Brook University i staten New York. Han mottar prisen for sine «banebrytende oppdagelser innenfor topologi, geometri og algebra», skriver Abelkomiteen. I løpet av seksti år har Milnor satt dype spor i moderne matematikk, og en rekke matematiske begreper har fått sitt navn etter ham, blant annet Milnor-eksotiske sfærer, Milnor-fibre, Milnor-tallet.

Senter for konkurransepolitikk

■ Det konkurransepolitiske fagmiljøet ved Universitetet i Bergen (UiB) og Noregs handelshøgskole (NHH) vil om nokre månader bli samla i Senter for konkurransepolitikk (Bergen Centre for Competition Law and Economics), skriv På Høyden. Det nye forskingssenteret er eit samarbeid mellom UiB, NHH og Konkurransetilsynet. UiB-rector Sigmund Grønmo seier til avisa at Konkurransetilsynet har vore ei viktig drivkraft i arbeidet med å få det nye senteret på føtene.

Nytt forskningsbarometer

■ Som en del av Vitenskapsåret 2011 har statsråd Tora Aasland lansert Forskningsbarometeret, en nettside om forskning og innovasjon. Barometeret skal oppdateres årlig og være en pålitelig kilde til informasjon om norsk forskning, heter det i en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet. – Forskningsbarometeret skal brukes til å følge med på utviklingen i norsk forskning, til å skape debatt og til å gi oss et godt kunnskapsgrunnlag for forskningspolitikken, uttaler Aasland.

Stiller med 119 millioner

■ Universitetene skraper sammen inntil 119 millioner kroner fra egne budsjetter for å løfte forskning som ikke hører inn under et eget forskningsprogram. Utfordringen for universitetene er at de stiller med like mange millioner til de åpne konkurransearenaene som Kunnskapsdepartementet gir i budsjettøkning for 2012. Årsaken til universitetenes initiativ er alle avslagene på godt kvalifiserte søknader til forskningsprosjekter innen de åpne konkurransearenaene.

KARI TOVERUD JENSEN

LIV REIDUN GRIMSTVEDT

MARIANNE SYNNES

OLE-GUNNAR SØGNE

Mange nye rektorar

■ Fleire høgskolar har nyleg vald ny rektor. Ved Høgskolen i Bergen (HiB) overtek Ole-Gunnar Søgne rektorvervet frå 1. august 2011. Søgne er i dag dekan ved Avdeling for ingeniørutdanning ved HiB. Ved den fusjonerte Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) er Kari Toverud Jensen vald til rektor. Ho er dekan ved Avdeling for sjukepleiarutdanning ved HiO. Ved Høgskolen Stord/Haugesund overtek Liv Reidun Grimstvedt, og ved Høgskolen i Ålesund vil Marianne Synnes sitje i rektorstolen.

Nye krav til doktorgradsstudier

■ Kunnskapsdepartementet har fastsatt nye og strengere regler for akkreditering av doktorgradsutdanningar. Det vil blant annet bli stilt kvantitative krav til størrelsen på fagmiljøet og til antall doktorgradsstudenter ved institusjonene. I høringsrunden gikk Forskerforbundet imot denne endringen og uttalte blant annet at det ikke er påvist at små fagmiljøer har dårligere doktorgradsutdanning enn store fagmiljøer.

LO vil ikke endre loven

■ I rapporten om bruken av midlertidige ansettelser i akademia gikk fagforeningene i det partssammensatte utvalget inn for å revurdere tjenestemannsloven, som åpner for mer bruk av tidsbegrensete arbeidskontrakter for statlig ansatte enn arbeidsmiljøloven gjør for privat sektor. Også Norsk Tjenestemannslag (NTL), som er tilsluttet LO, var enig. Men nå går LO motsatt vei. – Vi mener det ikke er noe galt med loven, men med praktiseringen av den, uttaler leder av LO Stat Tone Rønoldtangen til Dagens Næringsliv.

– Må tette gapet til industrien

■ Årets lønnsoppgjør er et mellomoppgjør med lite penger i potten. Men Unio-leder Anders Folkestad forventer fire prosent lønnsøkning. – Skal vi holde tritt med industrien, må vi ha et resultat på firetallet, sier Folkestad til Forskerforum.no. Han mener hovedmålet er å tette gapet til privat sektor og industrien. For medlemmene i Unio, hovedorganisasjonen til Forskerforbundet, går startskuddet for lønnsforhandlingene 27. april med frist for å komme til enighet 30. april.

Plan for museums-samlingene

■ Norsk kulturråd skal utarbeide en nasjonal plan for forvaltning av samlingene i norske museer. – Nå er det fem og et halvt år siden regjeringen i Soria Moria-erklæringen lovet å starte arbeidet med en plan for sikring og bevaring av museumssamlingene, sier Tron Wigeland Nilsen i Museumsforbundet til Aftenposten. Han håper at Kulturrådet og Kulturdepartementet evner å lage en plan som også vil favne museer under andre departement, som etatsmuseene og universitetsmuseene.

NORSK
KULTURRÅD

Holbergprisen til tysk historiker

■ Holbergs internasjonale minnepris 2011 er tildelt professor Jürgen Kocka, som er historiker med fokus på dagens Tyskland og Europa. I begrunnelsen heter det at «Kocka er en fremragende historiker som på avgjørende vis medvirket til et paradigmeskifte i tysk historiografi ved å åpne den opp for beslektede samfunnsvitenskapelige fag og ved å etablere betydningen av en transnasjonal, komparativ tilnærming». Holbergprisen blir utdelt 8. juni i Håkonshallen i Bergen.

Vil samle høgskolene

■ Fylkesrådmann Ottar Brage Guttelvik i Møre og Romsdal vil slå sammen alle høgskolene i fylket, med avdelinger i Volda, Ålesund, Molde og Kristiansund, skriver avisa Tidens Krav. Han er kritisk til en rapport fra MøreAlliansen som går inn for tettere samarbeid mellom de tre høgskolene i Volda, Ålesund og Molde. Fylkesrådmannen vil ha én høgskole under samme ledelse og mener at dagens høgskolesenter i Kristiansund også bør bli en avdeling under den framtidige Høgskolen i Møre og Romsdal.

Vurderer flytting av vikingskip

■ Forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland har nedsatt et ekspertutvalg på fire medlemmer som skal vurdere risikoen ved å flytte vikingskipene fra Bygdøy til Bjørvika. Bare utenlandske fagfolk er med i utvalget, skriver Aftenposten. – Jeg er veldig fornøyd med utvalgets sammensetning. Det har tatt tid å få nedsatt utvalget fordi vi skulle ha den ypperste ekspertise på plass, sier Aasland til Aftenposten. Arbeidet begynner i april og avsluttes i løpet av året.

Litt flere doktorgrader

■ I 2010 var det en liten økning i antallet avlagte doktorgrader sammenlignet med året før. Det ble gjennomført i alt 1184 disputaser, mot 1148 i 2009, som gir en økning på 3 prosent, ifølge tall fra Doktorgradsregisteret ved Nifu. Hele økningen fra 2009 til 2010 faller på medisin og helsefag. På de andre fagområdene var det nullvekst eller nedgang. Nedgangen var størst i humaniora. I 2010 ble 93 prosent av doktorgradene avlagt ved universitetene og 7 prosent ved høgskolene.

Spinner seg fram

Det veves stadig nye nettverk i akademia.
Spesialisering, internasjonalisering og dannelse er drivkreftene.

AV SIRI LINDSTAD

– Jeg frykter vurderingene fra mitt internasjonale nettverk mest. Jeg må prestere noe, ellers gidder de jo ikke å ha med en noksagt fra Norge på lasset, sier institutttsjef May-Len Skilbrei ved Fafo.
(Foto: Erik Norrud)

– JEG HAR MANGE NETTVERK som er viktige for meg og mitt arbeid. Og jeg bruker dem helt bevisst i mitt virke her på sentret, sier Nils Chr. Stenseth. Han er professor i biologi og leder for Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis (CEES), et senter for fremragende forskning ved Universitetet i Oslo. At han dessuten er Norges eneste nåværende medlem av det franske vitenskapsakademiet, og også medlem av Academia Europaea, Det Norske Videnskaps-Akademi og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, gjør ham nok ikke mindre ettertraktet som en man gjerne vil kjenne.

Også Kari Melby kan til tider kjenne seg omsvermet. Hun er professor i historie, prorektor for forskning ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og sitter i Hovedstyret i Forskningsrådet og leder Divisjonsstyret for vitenskap.

– Selvfølgelig er jeg en det er nyttig å kjenne. Men jeg er ingens talsperson eller til-litsvalgt, understreker hun.

Lett å få nettverkspenger

Noen ganger kjennes det som om alt nå handler om nettverksbygging, også i akademien.

– Både Forskningsrådet, Nordisk råd og europeiske institusjoner har det siste tiåret vært rause med penger til konferanser og workshoper. Det er nesten så det har vært lettere å få penger til å bygge forskningsnettverk enn til å forske, sier May-Len Skilbrei, sosiolog og instituttsjef ved Forskningsstiftelsen Fafo.

Og man skal nok lete lenge etter noen som mener det er hensiktsmessig for en forsker å sitte på en stubbe i skogen og la dagene gå i all ensomhet.

– Alle jobber jo med sine egne trær. Men skal man få til en skog, må man jobbe i nettverk, sier for eksempel Arne Flåøyen, avdelingsdirektør ved Veterinærinstituttet i Oslo.

Nettverk er rett og slett noe alle er enige om at er bra å ha.

Men til hva?

– For det første blir man stadig mer spesi-

sert innenfor de fleste disipliner, påpeker Arne Flåøyen.

– Man graver seg dypt ned i et spesialområde. Da behøver man et koblingspunkt i form av et forskerfellesskap, for å løfte kunnskapen man har, opp og sette den inn i en sammenheng. Bare slik kan man oppnå forskningsmessige gjennombrudd og framgang.

Dessuten krever veldig mange av problemstillingene man jobber med i dag, en flerfaglig tilnærming, i alle fall innenfor den anvendte forskningen, sier Flåøyen.

– Her på veterinærmedisin ser vi for eksempel et stadig større behov for å jobbe opp mot eksperter innen helse- og samfunnsøkonomi når vi forsker på sykdom hos laksefisk i oppdrett, for å kunne si noe om konsekvensene av sykdommene og tiltakene vi jobber med. Kompleksiteten i problemstillingene må med andre ord løses gjennom nettverk med forskere med ulik fagkompetanse.

Sist, men ikke minst er de høyteknologiske

– På Darwins tid måtte man sende brev med båt. Nå er potensielle nettverk bare noen tastetrykk unna, sier Nils Chr. Stenseth, senterleder ved UiO. (Foto: Jan Petter Lynau/Scanpix)

instrumentene som er i bruk spesielt innenfor naturvitenskapelige og medisinske fag, så dyre at man må være flere om dem.

– Gjennom nettverk kan man ligge i forkant av den teknologiske utviklingen og få tilgang til det beste utstyret. Det er rett og slett for ressurskrevende å skulle være på topp om man er helt alene.

En del av dannelsen

Det er for eksempel når man trenger tilgang til et spesielt laboratorium at det er kjekt å kjenne Nils Chr. Stenseth.

– Da ringer eller sender jeg en e-post og sier at jeg har en medarbeider som trenger tilgang til slik og slik teknisk utstyr. På denne måten forsøker jeg å være en døråpner, spesielt for de yngre medarbeiderne, forteller han.

Stenseth er voksen og dreven i gamet. Gunhild Kvåle er derimot helt i starten av sin forskerkarriere, som stipendiat ved Institutt for nordisk og mediefag ved Universitetet i Agder.

– Jeg tenker på nettverk først og fremst som et sted der en kan få tilgang til diskusjoner som går, som kanskje ikke eksplisitt kommer til uttrykk i for eksempel forskningsartikler. Jeg vil jo gjerne få oversikt over de ulike fagposisjonene og -historien. Nå er ikke nettverksbygging noe man egentlig snakker så mye om, i alle fall ikke med det ordet. Kanskje særlig for folk innen humaniora er ordet «nettverk» knyttet til en litt instrumentell bruk av mennesker. Men selve fenomenet finnes jo. Det ligger dessuten et element av dannelsen i det å bli med i nettverk, det å skulle bli en deltaker i forskersamfunnet, sier Kvåle.

Hun regner seg selv til gruppen av de mer sjenerte. Men hun blir stadig bedre til å ta initiativ overfor folk hun har lyst til å bli kjent med, etter hvert som hun får mer faglig ballast og selvfullt.

– Sunt bondevett og alminnelig hyggelighet er vel først og fremst det som skal til. Dessuten er det ikke nødvendigvis de største navnene som er de skumleste menneskene. De fleste etablerte forskere opplever jeg som imøtekommende, åpne mennesker med en raushet for nye og andre perspektiver.

Verdensomspennende, men nært
Når faget er nordisk, behøver man kanskje ikke dra langt for å møte andre som en kan

Jeg tror bekjenskaper og forbindelser var viktigere før.

TRINE SYVERTSEN, prodekan, HF-fakultetet, UiO

– I akademia kan du ikke skaffe deg gode nettverk gjennom å drikke kaffe med folk, slik du kanskje kan i andre sektorer. Du må prestere faglig, sier Trine Syvertsen, HF-dekan ved UiO. (Foto: Erik Norrud)

nettverke faglig med. Men om man forsker på prostitusjon og menneskehandel, slik May-Len Skilbrei gjør, kan de nærmeste kollegaene befinne seg på den andre siden av jordkloden.

– Vi er så få på dette feltet her i Norge, og jeg trenger jo noen å prate med! Derfor er jeg avhengig av et internasjonalt miljø.

En gang dro hun på en konferanse i New

York bare for å treffe Julia O'Connell Davidson, verdens viktigste prostitusjonsforsker, ifølge Skilbrei.

– Det var ikke sånn at jeg tenkte at henne ville det jammen være lurt å snakke med siden hun er så mektig. Jeg hadde bare lyst til å treffe henne. Så jeg dro, møtte henne på konferansen og dro hjem igjen. Det bekjentskapet har åpnet mange nye dører for meg. Vi har siden vært sammen på seminarer og workshoper flere ganger, og gjennom henne har jeg blitt kjent med andre som jeg har søkt forskningsmidler med. Takket være rause midler har vi altså kunnet invitere folk som henne hit til Norge for å delta på faglig interessante konferanser, og slik knytte enda tettere nettverk, sier Skilbrei.

Kunsten å kreditere

For senterleder Nils Chr. Stenseth er det viktig å kreditere andre – alltid. Ingen skal kunne si at han stjeler.

– Jeg har jo gjort karriere gjennom å bruke andres data, og dem har jeg fått tilgang til dels gjennom andres nettverk som har hjulpet meg, og dels gjennom egne. Jeg nevner alltid de som har bidratt med data i artikler og slik, og som oftest står de som medforfattere. Dermed får jeg lett tilgang til andres data også neste gang.

Han mener i det hele tatt at det er bedre å gå i kompaniskap enn å konkurrere. Begge parter tjener på det.

– Forskning er så konkurranseorientert, der vi alle sammen skal være best i klassen. Men det er vanskelig å være god alene, for det er så mange smarte folk der ute.

Men risikerer man ikke da at noen bare kan surfe på andres arbeid?

Nei, å få adgang til nettverk handler til syvende og sist om å framstå som faglig troverdig, mener Arne Flåøyen ved Veterinærinstituttet.

– Du må levere! Du kan nok selge deg inn til overpris i første runde, men du kommer til å bli avslørt, og da flyter du ikke lenge, sier han

Akademia skal være så egalitært, og det fører til at vi blir knepne med ros.

KARI MELBY, prorektor, NTNU

og får støtte fra Kari Melby ved NTNU:

– Hvem vil samarbeide med noen som ikke bidrar? Da trer vitenskapssamfunnets egen justis inn.

Fortsatt lov å være sær?

Så et samstemt hurra for samarbeid, med andre ord.

Men hva med einstøingene, da? Er deres dager i akademia talte?

– Det er viktig å respektere både de sosialt innstilte og einstøingene. Fra tid til annen er det nettopp de som går sine helt egne veier, som står for de store faglige gjennombruddene, mener Stenseth.

Melby minner om at mange universitetsfor-

skere klager over at de føler seg ensomme, og at ingen ser dem.

– Og ensomhet i akademia er en vond følelse. Men samtidig er det sikkert noen alene-gåere som trives best med å være akkurat det, og som gjør det bra. Det skal være rom på et stort universitet også for de som foretrekker å sitte i enerom og skrive sine bøker – vi skal ikke presse en mal over alle, sier hun.

Skitne spill og skjulte rom

Ok, så er alt fint og flott. Men egentlig lurer vi mest på hva som skjer i de uformelle nettverkene, på bakrommene, gjennom kameraderiet og de skitne spillene om knappe ressurser ...?

Nei, den slags var det kanskje mer av før, tror Trine Syvertsen, medieviter og dekan ved HF-fakultetet i Oslo. Men akademia har endret seg.

– De siste årene har det funnet sted en profesjonalisering, eller det en del kaller byråkratisering. Midler må lyskes åpent ut, stillinger utlyses også internasjonalt, tilsettingsprosessen er grundigere, og kvalifikasjoner generelt er blitt viktigere. Jeg tror bekjentskaper og forbindelser var viktigere før. Om du skal ha en fast stilling ved universitetet, kommer du ikke unna at du må ha publisert tilstrekkelig, gjøre en bra prøveforelesning og slike ting.

Men jo, det er mange bakrom også i akademia, mener Syvertsen.

– Det ville vært naivt å si noe annet. Men da jeg først begynte å jobbe universitetspolitisk for en god del år siden, følte jeg at prosessene var mer interne og kriteriene for ressursfordeling mer uklare, og at lobbyvirksomhet og nettverk dermed var mye mer avgjørende.

Det er imidlertid et område der nettverk fortsatt er viktige, og det er ved valg til lederstillinger i akademia, mener Syvertsen.

– Når det er valgkamper, ser man jo nettverk i sving, fra studietiden, politisk virksomhet, gammelt vennskap, fra Vitenskapsakademiet eller fra tidligere valgkamper. Sånn må det vel bare være. Det disse nettverkene gjør, er nok først og fremst å mobilisere folk. Har du lyst til å bli dekan eller rektor, bør du med andre ord bygge nettverk, ellers vil jo ingen oppdage deg. Men til syvende og sist handler det også her om at du skal ha gjort en solid innsats i en ordentlig sammenheng, sier Syvertsen.

Ingen stråmann

Kari Melby kan ikke se at noen skulle ha hatt fordel av å «hjelp» henne fram til de posisjonene hun har i dag, det være seg i Forskningsrådet eller ved NTNU.

– En kvinnelig humanist fra Midt-Norge?

– I dag er samarbeid en betingelse for å få ekstern forskningsfinansiering, det være seg fra Forskningsrådet eller EU, sier Kari Melby, prorektor ved NTNU. (Foto: NTNU Info)

– Feltet mitt er lite, med en viss lojalitet mellom oss forskere. Vi kjenner hverandre, har drukket sammen, pratet om privatlivet sammen – i mange år, sier May-Len Skilbrei ved Fafo. (Foto: Erik Norrud)

Nei, jeg tror jeg er der jeg er, fordi jeg er helt alminnelig fornuftig og brukbar.

Og hun har ingen problemer med at andre gjerne vil ha hennes oppmerksomhet.

– Jeg vil gjerne ha råd, respons, kontakter og tips fra folk, og jeg legger mye vekt på å være ute i fagmiljøene. Og med mine verv i Forskningsrådet er det veldig naturlig at folk kontakter meg og tar opp saker som angår Forskningsrådets arbeid. Det er denne kontakten utad som gjør meg i stand til å ivareta mine verv. Men jeg taler ikke på vegne verken av fagfelt, personer eller institusjoner. Oppgaven min er å ta vare på helheten, understreker Kari Melby.

I likhet med dekan Trine Syvertsen mener hun prosessene er langt åpnere i dag enn hva de var tidligere.

– Jeg har blant annet forsket på norske organisasjoner i gamle dager, før andre verdenskrig, og de var sjelden særlig demokratiske. Der satt lederne i førte år og var eneherskere. Kravene til medbestemmelser, medvirkning og demokrati er derimot sterke i dag i vår sektor. Vi informerer, og vi kjører prosesser. Samtidig er det mer aksept for et strategisk lederskap, altså at vi har ledere som ikke bare er tillitsvalgte, men som har et lederansvar og må ta noen beslutninger.

Seniorene må ta ansvar

«Hei, du må hilse på Gunhild.» Slike introduk-

sjoner, besørget av veiledere og mer erfarne kollegaer, er den beste hjelpen stipendiat Gunhild Kvåle kan få.

– Det er gjerne ikke mer som skal til for at man blir faglig interessant, sier hun.

Prorektor Kari Melby understreker da også at det å sørge for å introdusere de unge akademikerne til relevante fagmiljøer er et senioransvar.

– Her ved NTNU lager vi nå en felles standard for doktorgradsutdanningen vår. Der framhever vi at det å sørge for en god integrasjon i fagmiljøet og introduksjon til de relevante fagdebattene er en viktig del av veilederrollen.

Og spør du Melby, er man egentlig for dårlige til å framsnakke i akademien.

– Man skal liksom ikke nevne at noen har gitt ut en bok, fordi det sitter noen på et annet kontor som har jobbet med å skulle gi ut en bok i tre år. Akademia skal være så egalitært, og det fører til at vi blir knepne med ros. Jeg synes rett og slett at vi har en ganske lite utviklet kultur for bekræftelse og feiring.

For det er ingen grunn til å være gjerrig på utvekslingen av faglige krediteringer og kunnskap, ifølge Nils Chr. Stenseth.

– Penger er en endelig mengde, ikke sant? Om noen får kontroll over mye penger, får andre mindre. Slik er det ikke med kunnskap. Det er ingen endelig ressurs, tvert imot, og dermed gir nettverk innen akademien stor merverdi. Du får som regel mer tilbake enn du gir. ■

Har faglige nettverk vært viktige for deg?

ARNE RETTEDAL
Førsteamanuensis, Institutt for data- og elektroteknikk, Universitetet i Stavanger

– På 1990-tallet var det bare tre–fire miljø i Europa som utviklet trenings-simulatorer i medisin, og sammen startet vi nettverket Sesam. Når du jobber med tverrfaglig forskning innen medisinsk teknikk, er kontakt med internasjonale miljø helt avgjørende.

JUSTEIN SKURDAL
Forskningsdirektør, Høgskolen i Oslo

– Jeg har vært medlem i International Association of Astacology i mange år. Gjennom dette nettverket laget vi en gruppe av forskere fra USA, England og Norge som skrev to artikler i Fisheries om effekter av introduksjoner av ferskvannskreps.

RANDI KOPPEN
Professor ved Institutt for fremmedspråk, Universitetet i Bergen

– Vi har etablert et viktig nettverk rundt forskergruppen Litteratur og vitenskap ved instituttet, noe som har resultert i felles forskningspublikasjoner og flere konferanser. I dette tverrfaglige og internasjonale nettverket skapes stadig nye ideer.

Du kan selge deg inn til overpris i første runde, men du kommer til å bli avslørt.

ARNE FLÅØYEN, avdelingsdirektør, Veterinærinstituttet

STORBRITANNIA Eliteskole i hardt vær

■ Rektor Howard Davies ved London School of Economics (LSE) har gått av etter at skolen har møtt kritikk for å ha akseptert en kontroversiell pengedonasjon. I 2009, samme år som Muammar al-Gaddafis sønn Said al-Islam Gaddafi tok doktorgraden ved LSE, mottok skolen 1,5 millioner pund fra organisasjonen Gaddafi International Charity and Development Foundation. LSE har nå igangsatt en utredning, som ifølge the Guardian både skal granske donasjonen og kvaliteten på Said al-Islam Gaddafis avhandling.

STORBRITANNIA

Advarer mot «myke» fag

■ For første gang uttrykker prestisjeuniversiteter som Oxford og Cambridge i klartekst hvilken faglig bakgrunn de foretrekker hos sine framtidige studenter. I brosjyren *Informed Choices* rådes interesserte ungdommer til å ha maks ett såkalt «mykt» fag – eksempelvis mediefag eller estetiske fag – på vitnemålet fra videregående. Har de flere, reduseres opptakssjansene markant, melder Times Higher Education. Ferdigheter i slike fag sier ifølge universitetene nemlig lite om vedkommende er kvalifisert for videre studier.

EUROPA

Si din mening om EU-forskningen

■ Arbeidet med å planlegge EUs forskningspolitikk etter 2013 er i gang. Og på EU-kommisjonens nettsider kan alle som ønsker det, både fra medlemslandene og utenfor EU, komme med innspill gjennom en nettbasert høring. Meningene kan formidles på tre ulike måter: gjennom en blogg, via et spørreskjema eller ved en fyldigere, skriftlig respons. Fristen for å komme med innspill er 20. mai, skriver kinfo.no.

USA

Nytt forsøk på å styrke humaniora

■ Hvordan kan humaniora og samfunnsvitenskap få samme politiske tyngde og plass på den offentlige agendaen som naturvitenskap og teknologifag? Det kan komiteen Commission on the Humanities and Social Sciences forhåpentligvis svare på om halvannet år, melder Inside Higher Ed. Komiteen består av forskere, artister, politikere og næringslivsrepresentanter og er satt ned etter et initiativ fra the American Academy of Arts and Sciences.

FINLAND

Misnøye med universitetsreform

■ Ett år etter den store universitetsreformen i Finland er kun én av ti av de ansatte fornøyd med endringene, skriver fagbladet Universitetsläraren. Hensikten med ny universitetslovgivning var å minske byråkratiet og å gi universitetene økt selvstendighet. Blant annet skulle det bli enklere å hente inn ekstern finansiering. Nå viser det seg at flere enn tidligere rapporterer å ha en eller annen form for midlertidig arbeidskontrakt, at universitetenes selvstyre er minsket, og at misnøyen blant de ansatte er stor.

USA

Stadig flere evaluerer foreleseren

■ Nettsteder der studenter åpent kan evaluere sine forelesere, øker i omfang i USA. Og at en gren av tv-kanalen MTV har kjøpt opp nettstedet Rate My Professors, kan tyde på at de er kommet for å bli. Nå er nettstedene også blitt gjenstand for forskning, skriver Times Higher Education. Blant funnene er at fysisk attraktive forelesere har en tendens til å få bedre vurderinger enn de mindre attraktive, og at studenter som har fått dårlige karakterer, gir foreleseren hard medfart.

ISLAND

Finanskrisen ga publiseringboom

■ Finanskrisen har rammet det islandske universitetet Háskóli Íslands hardt. De ansatte har gått ned i lønn, noen har fått redusert stillingsprosent, og mange har mistet jobben. Men i den samme perioden har forskningskvaliteten blomstret, skriver Uniforum. Årsaken er trolig at mangelen på intern finansiering har tvunget de ansatte til å søke ekstern støtte fra EU og USA i langt større grad enn tidligere. Parallelt med finansieringssuksessen publiserer islendingene i internasjonale fagtidsskrift som aldri før.

ØSTERRIKE

Studieavgiftene på vei tilbake?

■ I 2008 avskaffet den daværende østerrikske regjeringen ordningen med studieavgifter for studenter i høyere utdanning. Men nå konkluderer en utenlandsk ekspertgruppe nedsatt av vitenskaps- og forskningsminister Beatrix Karl med at avgiftene bør gjeninnføres. Gruppens mandat var å foreslå tiltak til hvordan landets forskning og høyere utdanning kan utvikles og finansieres, skriver University World News. I 2008 tilhørte Karl opposisjonen som gikk imot avskaffing av studieavgiftene.

SAUDI-ARABIA

Nytt samarbeid med Finland

■ Finland og Saudi-Arabia har inngått en avtale om samarbeid innen høyere utdanning. Ifølge arabnews.com vil samarbeidet gagne begge landene. For Saudi-Arabias økonomiske utvikling anses det som nyttig at saudiske studenter nå skal kunne studere ved finlandske universiteter av høy kvalitet. For finlenderne vil avtalen bidra til å realisere ambisjonene om å tiltrekke seg flere utenlandske studenter og å styrke det internasjonale forskningssamarbeidet.

EGYPT

Nye tider for universitetene

■ Seks år etter at han ble sparket uten forklaring, er Ahmed Gamal Moussa tilbake på sin post som utdanningsminister i Egypt. Dette er en følge av omrokeringer i etterkant av president Hosni Mubaraks avgang, skriver University World News. Det første prosjektet Moussa har satt i gang, er å fjerne de kontroversielle politivaktene som har patruljert de offentlige universitetene siden 1980-tallet. Å videreutvikle landets system for forskning og høyere utdanning er også en prioritet for den nye ministeren.

AFRIKA

Tilpasser seg arbeidsmarkedet

■ Andelen afrikanere med høyere utdanning øker stadig. Nå har rektorer, akademikere og politiske rådgivere fra 14 tidligere britiske kolonier lagt grunnlaget for en felles plan for å bedre studentenes overgang til arbeidsmarkedet, skriver University World News. Ifølge planen, som i disse dager ferdigstilles, må universitetene bli flinkere til å tilpasse studietilbudene til behovene i arbeidsmarkedet. Det framheves også at universitetene må tilby bedre karriereveiledning til sine studenter.

STORBRITANNIA

Vil konfrontere ekstremistene

■ Universiteter bør ikke gripe inn overfor studenter som uttrykker ekstreme politiske holdninger, eller som inviterer kontroversielle gjesteforelesere: For dersom synspunkter ikke kan uttrykkes, kan de heller ikke bli utfordret. Slik konkluderer en gruppe som på vegne av rektororganisasjonen Universities UK har utredet hvordan sikkerhet kan forenes med ytringsfrihet. Universitetene oppfordres likevel til å holde god kontakt med politiet, skriver the Guardian.

VERDEN

Universitetenes WikiLeaks på plass

■ Akademia har fått sin egen versjon av WikiLeaks: UniLeaks. Som navnet indikerer, vil UniLeaks publisere lekkede dokumenter om høyere-utdannings-sektoren. Administratoren skal være en tidligere student ved Royal Melbourne Institute of Technology i Australia. Han forteller til The Chronicle of Higher Education at UniLeaks ikke er interessert i sladder og rykter, men interne rapporter, evalueringer, forskning som holdes hemmelig, og e-postkorrespondanse.

GAGNS MENNESKE

ELI BERGSVIK I SAMTALE MED PER ANDERS TODAL

FOTO: PAUL SIGVE AMUNDSEN

Ho kunne jo skrytt litt meir, Eli Bergsvik ¹. Ho kunne teke seg råd til det på tampen av dei åtte åra sine som høgskulerektor. Studentane ved Høgskolen i Bergen (HiB) har eitt av dei høgaste karaktersnittet i landet, HiB har flest avlagde studiepoeng per student i Utdannings-Noreg og fleire søkjarar per studieplass enn det langt meir kjende universitetet i same by. Bergsvik har leidd ein institusjon i framgang, som om nokre år skal samlast i eit nytt milliardbygg på Kronstad sør for Bergen sentrum.

– Det ligg ikkje for oss ved høgskulen å skryte så mykje av oss sjølve. Men vi prøver å bli litt betre til det, seier Bergsvik.

Eg spør kva skilnad ho har gjort, korleis ho har prega institusjonen. Ho snakkar heller om gode prosessar, lagspel, føringar frå eigaren, tildeleingsbrev, strategiske planar.

– Det eg kan seie, er at høgskulen har vore i god vekst og utvikling. Vi er ein god utdanningsinstitusjon og arbeider med å bli ein god forskingsinstitusjon. Eg har gjeve mitt bidrag, men i lag med mange andre.

– *Den høge gjennomstrøyminga, dei gode karakterane: Kva er det de får til? Ikkje berre sei at de har flinke folk, det seier alle rektorar.*

– Det er fleire grunnar. HiB ligg i studentbyen Bergen, det gjer oss attraktive. Studentane våre har jamt over gode karakterar frå vidaregåande. Og hos oss rår klasserommet og klasseeininga framleis. Eg trur det er bra, kvar student treng å bli sett. Eg seier gjerne ved semesterstart at det tener studentane til ære at dei vel utdanningane våre. Mange av yrka vi utdannar folk til, er ikkje så hippe eller høgtlønne. Men eg trur studentane vel å studere hos oss ut frå genuin interesse.²

Gjennomstrøyming er vel og bra og gjer styresmaktene glade. Men i rektorplattforma si har Bergsvik òg lagt vekt på danningperspektivet. Danninga ho snakkar om, handlar ikkje berre om kunstfaga ved høgskulen, om drama og musikk eller ein komande mastergrad i barne- og ungdomslitteratur.

– Vi ønskjer at studentane våre skal lære meir enn faget sitt. Dei skal skjønne at dei har eit samfunnsansvar, og at dei hører til i større samanhengar. Utdanninga her skal ikkje berre vere til eit yrke, det skal òg vere ei oppseding i demokrati og samfunnsengasjement.

– *Ein versjon av danning er erkjenningssprosessen for den sjølvstendige, søkjande studenten som skal finne seg sjølv. Slik sett er det vel mindre skilnad på universitet og høgskular etter kvalitetsreforma?*

1 Eli Bergsvik er 62 år gammal og har vore rektor ved Høgskolen i Bergen sidan 2003. Ho er utdanna pedagog ved Universitetet i Oslo. 1. august går ho av som rektor, og Ole-Gunnar Søgne tek over.

2 Kva som er hipt, kjem sjølvstendig an på auga som ser. Studietilbodet til HiB spenner i alle fall breitt og djupt: helse- og sosialfag, lærarutdanning, ingeniør- og teknologifag, økonomi og administrasjon, medie- og kommunikasjonsfag – og dykking.

– Universiteta har i alle fall ikkje noko monopol på danning. For meg handlar det å bli eit danna menneske om å ta samfunnsansvar og sjå seg sjølv i ein sosial samanheng. Vi skal oppdra til demokrati og etisk refleksjon, tone ned individualismen og tone opp fellesskapsforpliktinga.

– *Det å utdanne folk til å gjere nytte for seg kling nesten gammalmodig. Men å gjere ungdom til gagns menneske som kan gjere ein god jobb i samfunnet, er vel av dei viktigaste oppgåvene ein kan ha?*

– For meg er det heilt grunnleggjande. Og gagns menneske er eit godt uttrykk. Dette var noko av det som fekk meg til å byrje i høgskulen, seier Bergsvik.

– Da eg jobba som pedagogisk-psykologisk rådgjevar, var eg oppteken av førebygging. Så kom eg til at om eg verkeleg skulle drive førebyggjande arbeid, burde eg byrje ved Høgskolen i Bergen og utdanne førskulelærarar. Det er eit privilegium å få utdanne unge menneske som skal ta vare på den oppveksande slekta.

– *Men målestokkane har endra seg. Lærar var noko av det høgaste mange flinke elevar kunne håpe på å bli. No har statusen falle, og det er mange klagesongar over nivået til dei som blir lærarar i dag?*

– Det er det. Og nokre av klagene må eg seie at vi ikkje kjenner oss att i. Sjølvstendig er nivået ujamnt mellom lærarstudentane. Men vi har veldig mange oppegående studentar som verkeleg ønskjer å bli lærar, dei er samfunnsengasjerte og vil ut og gjere godt arbeid i eit viktig yrke. Eg skulle ønskt at læraryrket kunne få attende litt av den gamle statusen sin. Mange gonger har eg vore bekymra når lærarorganisasjonane har svartmåla yrket, det har somme stortingsrepresentantar gjort òg. Vi må tenkje over korleis vi omtaler læraryrket, seier Bergsvik.

Bergsvik er av dei som har prøvd å leve opp til tilrådinga frå Stjernø-utvalet: færre og større einingar i Utdannings-Noreg. I 2009 sende HiB ut friarbrev til høgskulane i Sogn og Fjordane, Stord/Haugesund og Volda og foreslo å danne eit stort vestlandsk profesjonsuniversitet. Men det vart med flørten. Atterhaldt frå dei tre andre var for store.

– Eg har stor forståing for at dei andre ville vere sjølvstendige institusjonar og kanskje var litt ottefulle fordi HiB er så mykje større. Men eg skulle ønskt vi kunne nådd fram med dette initiativet. Saman kunne desse høgskulane blitt ei sterk og god eining.

– *Kva motivasjonar styrer vala til høgskuleleiarar når det er snakk om samanslåing eller universitetsambisjonar? Kven har de sterkast lojalitet til – nasjonen, regionen, dykkar eigen høgskule, dei tilsette, studentane?*

– Det er eit dilemma. Det er eit mangfald av lojalitetar som ein må balansere mellom. Vi skal vere regionale, nasjonale og internasjonale, vi skal tene samfunnet og ivareta interessene til dei tilsette og studentane.

– *Men kva motiv har dei som vegrar seg mot samanslåing?*

– Eg trur at folk er opptekne av sin nære region og av det å vere ein sjølvstendig institusjon i regionen. Det er vanskeleg å gje frå seg sjølvstende. Det er betre å vere herre i eige hus enn å vere leigending, seier Bergsvik.

– Når det gjeld fusjonar, har det vore mindre av dei på Vestlandet enn elles i landet. Eg lurar iblant på om vi er oss sjølve nok her vest. Kanskje vi ikkje er så gode til å sjå oss sjølve som ein del av fellesskapen. Eller kanskje er det berre ein skepsis til for store einingar. Det å bruke tid på samanslåing krev òg ressursar, økonomisk og mentalt.

– *Kva er det da med Vestlandet som gjer folk meir resistente mot samanslåing? Er det geografi, topografi eller kultur?*

– Eg veit ikkje. Ein del forsøk på å få til regionalt samarbeid på andre felt har òg mislukkast på Vestlandet. Om det er noko med den vestlandske identiteten som gjer oss steile? Eg er ikkje sikker, men eg trur vi har alt å tene på å samarbeide. Med all industrien og all verdiskapinga her på Vestlandet tilseier det at vi kan få til forskning, utdanning og innovasjon som er viktig nasjonalt òg, om vi går saman om det. Bergsvik har hevda at det blir gjeve for lite statleg pengestøtte for å motiverer til samanslåing og samarbeid i dei såkalla SAK-prosessane.

– *Men treng ein å belønast så veldig for å gjere fornuftige ting? På andre sida: Om samanslåing ikkje er fornuftig, bør ein vel ikkje gjere det same kor stor gulrota er?*

– Det siste er eg absolutt samd i. Og smått kan vere godt, ein treng ikkje ha store einingar. Men om målet verkeleg var å setje i verk forslaga frå Stjernø-utvalet, burde ein ha brukt sterkare økonomiske verkemiddel. For samanslåing kostar, slike omstillingsprosessar er forferdeleg krevjande.

Tidlegare tankar om samanslåing med Universitetet i Bergen ligg òg døde. Slik ting no ser ut, må HiB byggje seg opp til å kunne bli universitet på eiga hand. Universitetsambisjonen vart vedteken i 2008. Men da regjeringa i fjor varsla at ho ville heve krava for nye doktorgradsprogram, vart vegen til målet mykje lengre. Bergsvik reagerte skarpt på endringa av spelereglane. Og ho har ei klar oppfatning om kva som ligg bak.

– Det skal sjølvstendig stillast kvalitetskrav for å bli universitet, men kravet om fire doktorgradar er eit særnorsk fenomen. ³ Eg trur styresmaktene i Noreg lyttar meir til dei gamle universiteta enn til høgskulane. Det har alltid vore kamp mot nye universitet: I København ville dei ikkje at det skulle opprettast universitet i Oslo, UiO sette seg imot opprettinga av Universitetet i Bergen, og da Tromsø skulle få universitet, var dei etablerte universiteta negative. Så kan ein reflektere over kva det handlar om.

– *Eg skjønner at universitetsstatus ville gjort HiB til ein meir attraktiv og mangfaldig arbeidsplass med større armslag. Men om vi tenkjer ut frå nasjonal arbeidsdeling, kunne de jo berre konsentrere dykk om å få til drivande gode profesjonsutdanningar?*

– Men det er det vi vil! Ved å byggje opp master- og doktorgradar kan vi reindyrke profesjonane gjennom forskingsbasert utdanning. Universitetsstatusen er ikkje noko mål i seg sjølv, men må kome som resultat av at vi blir betre på det vi alt driv med. Det er viktig å byggje opp master- og doktorgradar kring profesjonane, ikkje berre innanfor fagdisiplinane. Høgskulane har sin eigen kunnskapsbase, og det er dei som best kan drive profesjonsutviklande forskning.

Bergsvik forsikrar at det ikkje er snobberi eller ønsket om høgare status som ligg bakom ambisjonen om å bli universitet.

– Eg tenkte i mange år at det var bra nok å vere berre ein solid høgskule. Men som universitet vil vi få råderett til å opprette og leggje ned

– Det er ein maktkamp og ein kamp om ressursar mellom universitet og høgskular. Vi treng like vilkår i konkurransen.

3 Eli Bergsvik er frustrert over dei skiftande politiske signala på dette punktet. Ho viser til at Arbeidarpartiet i 2000 foreslo at eitt doktorgradsprogram kunne vere nok til å bli universitet, men dette fekk ikkje gjennomslag i Stortinget.

studium slik vi vil. Det er frustrerande å måtte gå gjennom søknadskvarna kvar gong ein skal opprette nye mastergradar. Ein tilsett her som streva med ein søknad til Nokut sa nyleg til meg: «Berre dette arbeidet er grunn nok til å bli universitet!» Det handlar om å vere herre i eige hus.

Mindre grunnleggjande, men irriterande nok: Høgskulenemninga er i seg sjølv eit problem. I utlandet skjønner ikkje folk kva ein høgskule er for noko, fortel Bergsvik.

– På engelsk heiter det «university college», og det er «college»-omgrepet folk hengjer seg opp i. I USA trur dei ofte at vi er ein forskule til universitetet. I Kina har eg opplevd at folk oppfattar HiB som ei underavdeling ved eit universitet. Det er inga forståing for dette omgrepet.

– *I kjølvtekt er HiB større enn til dømes Universitetet i Nordland. Kva synest du om at somme høgskular har skreddarsydd opplegget sitt slik at dei så vidt oppfyller universitetskrava?*

– Når spelereglane er som dei er, har eg forståing for det. Den sjølvråderetten ein får som universitet, er viktig. Om vi hadde omfordelt

ressursane våre, kunne vi ha nådd målet om å bli universitet ganske fort. Men eg trur ikkje på den lina. Vi må ha gode grunnar for det vi gjer.

HiB skal no drive oppbygging av fire doktorgradar og strevsam framdyrking av stipendiatar for å nå målet. Bergsvik meiner staten godt kunne hjelpt til meir i det strevet.

– Tildelinga av forskingsmidlar til universitet og høgskular er svært urettvis. Skal vi kunne nå måla dei har sett opp, må vi få midlar til fleire stipendiatar og få lov til å ha postdoktorstillingar. Det er ein maktkamp og ein kamp om ressursar mellom universitet og høgskular. Vi treng like vilkår i konkurransen. I dag er vi verken likestilte eller likeverdige.

Det er neppe med lett hjarte at Bergsvik kritiserer politikken til den raudgrøne regjeringa. Ho har svært lang fartstid som SV-medlem og har representert partiet i kommunestyre og på fylkestinget. Men ho meiner likevel SV har klart å prege utdannings- og forskingspolitikken på positive måtar.

– Du ser det til dømes i siste forskingsmeldinga, der SV har bidrege til å bringe inn perspektiv på globale samanhengar, fattigdom, likeverd og utvikling. Og eg ventar at den neste meldinga får fram verdien av forskning ved høgskulane betre. Men det såkalla kvileskjeret – det var

ikkje til å forstå at dei kunne våge det.

– *Det har blitt lettare å vere SV-ar og høgskulerektor no enn det var under Øystein Djupedal?*

– Det er heilt sikkert. Tora Aasland har nok hatt ein annan legitimitet i sektoren. Ho framstår truverdig i det ho gjer. Eg er nok ikkje like overtydd som ho er, om at «soft styring» er tingen. Men ho verkar overtydd sjølv, og ho arbeider godt for sektoren.

– *Du ville vore fastare i klypa om du var statsråd?*

– Eg ville nok lagt litt sterkare føringar, ja.

Den politiske erfaringa har kome til nytte i rektorrolla, meiner Bergsvik.

– Å vere rektor handlar mykje om å vere politisk. Og eg har alltid vore samfunnsengasjert. Vi må ikkje berre tenkje på vår eigen sektor, vi må sjå utdanning i ein større samanheng. Nelson Mandela har sagt at utdanning er det mektigaste våpenet vi har til rådvelde for å endre verda.

– *Og den apartheid du kjempar mot, er skiljet mellom universitet og høgskular?*

– Kanskje det. Eg forstår ikkje heilt at vi skal ha dette skiljet, eg gjer ikkje det. Universiteta minner meg iblant om kua som gløymde at ho hadde vore kalv. ■

KVEN: Sintef-forskarane Arne Carlsen, Gudrun Larsgard Rudningen og Aina Landsverk Hagen

KVA: Finne ut kva som kjenneteiknar idéarbeid på sitt beste i fem svært ulike bedrifter

KORLEIS: Bruk av observasjon, intervju og diskusjon for å utvikle og vidareføre idear i praksis

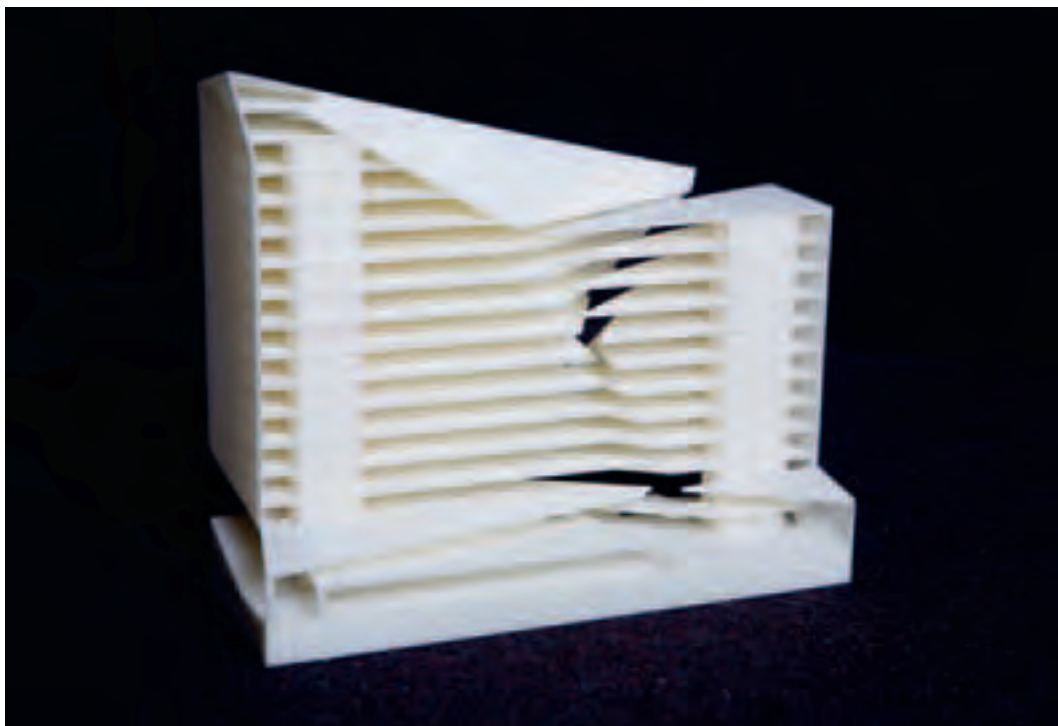
AV JOHANNE LANDSVERK FOTO: ANNE ELISABETH NÆSS

Jakta på dei beste ideane

– Ein del av doktorgradsarbeidet mitt er å finne ut korleis idear oppstår i eit fellesskap, seier Aina Landsverk Hagen (t.v.) som her observerer arkitektar i Snøhetta.

PROSJEKT: «Idea Work» – eit kompetanseprosjekt for næringslivet. **INSTITUSJON:** Sintef Teknologi og samfunn. **FAGRETNING:** Organisasjonsteori, kreativitetsforskning, antropologi, praksisteori, psykologi. **FINANSIERING:** Programmet Brukarstyrt innovasjonsarena (BIA) i Forskningsrådet og fem deltakande bedrifter. **METODE:** Aksjonsforskning. **PUBLISERINGSFORM:** Blant anna eit tital artiklar i internasjonale tidsskrift og handbøker, to bøker, to doktoravhandlingar. **UUNNVERLEGE VERKTØY:** Videokamera, skissebok, bilete. **NY KUNNSKAP:** Har etablert ein ny terminologi for å beskrive kva som skjer når bedrifter som jobbar med idéarbeid, meiner dei er på sitt beste.

Skissemodell laga av Snøhetta i ein tidleg fase av idéarbeidet med Barcode, eit byggeprosjekt i Bjørvika i Oslo.

– Det er godt å vere tilbake, seier Aina Landsverk Hagen, som tek doktorgrad på idéarbeidet i Snøhetta. No er ho på besøk i arkitektkontoret på Vippetangen i Oslo, der ho tidlegare har opphalde seg i mange månader i strekk. Med ein eigen pult blant arkitektane har ho observert, delteke i bursdagsfeiringar og vore vitne til kompleks problemløysing i store team på leiting etter det sjenerøse konseptet.

Doktorgradsarbeidet hennar er ein del av forskingsprosjektet «Idea Work» ved Sintef Teknologi og samfunn.

– Snøhetta er ei av fem norske bedrifter som deltek i prosjektet. Målet er å finne ut korleis idéarbeid ser ut når det er på sitt aller beste. Det handlar om korleis idear oppstår i eit fellesskap, korleis ideane blir utvikla, og ikkje minst kva det er som får nokre idear til å vare gjennom årelange prosessar, seier Landsverk Hagen.

Vil finne dei beste

Prosjektleiaren Arne Carlsen ved Sintef fortel at det har vore viktig å bruke ordet idéarbeid i staden for kreativitet.

– Vi har ønskt å avmystifisere omgrepet kreativitet, som i internasjonal forskning gjerne er knytt til det individuelle og til myten om det einsame geniet. Idéarbeid går føre seg i alle organisasjonar, ikkje berre i kreativ industri, og vi ville utforske kva folk i organisasjonar gjer i kvardagen når dei er kreative i lag, seier Carlsen.

Han fortel at «Idea Work» er eit stort og omfattande kompetanseprosjekt som har gått over tre og eit halvt år. Prosjektet blir avslutta i juni.

– Det starta med at nokre bedrifter var interesserte i å lære meir om kva som gjer dei kreative i kvardagen. Då vi spurde kven dei ønskte

å lære saman med, var det fleire som peika på Snøhetta, som er svært gode til å utvikle idear i fellesskap. Målet har vore å lære av bedrifter som verkeleg er gode, og finne ut kva som skil dei beste frå dei middelmåtige når det gjeld praksis for idéarbeid.

I tillegg til Snøhetta har advokatkontoret Thommessen, SpareBank 1, analysefirmaet Point Carbon og leiteverksemda i Statoil delteke i prosjektet.

– For ei bedrift som Statoil er det avgjerande å tenkje kreativt for å klare å finne olje. Sjefsgeologen i selskapet har uttalt at funnraten har auka som følge av samarbeidet, og faktisk kan vi peike på minst eitt oljefunn som var ei direkte følge av ein workshop i dette prosjektet, seier han.

– Korleis gjekk dette til?

– Ideen kom som resultat av ein workshop der fleire geologar jobba i lag, og seinare vart ideen ført vidare i bedrifta.

Fann ti fellestrekk

Sintef-forskarane har sjølve delteke aktivt i prosessen.

– Dette er ei form for aksjonsforskning, der vi går i tett interaksjon med dei vi forskar på. Metodisk nyttar vi blant anna intervju og deltakande observasjon. Vi analyserer og samanliknar idéarbeid i ulike team i bedriftene og også mellom bedriftene. Det typiske er at vi må gå fleire runder der vi presenterer mønster i idéarbeidet slik det fungerer på sitt beste, for deltakarane i bedriftene. Dette er seansar der dei sjølve må vere med og setje ord på kva dei meiner skjer i idéskapingsprosessen, seier Carlsen.

Han fortel at det har vore viktig å gje deltakarane i prosjektet eit språk.

– Vi har innført termen drivarar («drivers»), det vil seie kvalitetar som er til stades når idéarbeid er på sitt beste. Kvar bedrift har fått sitt eigen kortstokk av slike drivarar, og så har dei samanlikna korta med kvarandre, for å sjå kva for kvalitetar som går att hjå fleire.

Forskarane har til no identifisert ti slike gjennomgripande kvalitetar som går att i alle dei fem bedriftene. Ein av desse er evna til å kunne yte skapande motstand, det vil seie å kunne bruke tvil, overrasking og kritikk som reiskap i idéarbeidet.

– Må kunne ta på ideane

Eit anna fellestrekk som forskarane oppdaga, er kor viktig det fysiske er for idéskapingsprosessen.

– Teikning, skissering og gestikulering er overraskande sentralt for idéarbeidet, også der folk bruker mykje tid framfor datamaskina, eller kanskje nettopp difor. Å kunne materialisere ideen på eitt eller anna vis er viktig for alle bedriftene. Og når det nærmar seg eit gjennombrutt i eit idéarbeid, har vi sett at deltakarane begynner å skissere og intensiteten på gestikuleringa og rørslene aukar. I dette prosjektet har PowerPoint eit heller dårleg rykte. Folk må kunne ta på ideane i lag, til dømes modellar, skisser og teikningar.

– Er de overraska over at det er så mange like funn i dei fem bedriftene?

– Ja, i utgangspunktet trudde vi jo at mykje var felles, men dei var endå meir like enn vi trudde. Til dømes var vi litt overraska over at trongen til undring og ulike former for lek integrert i det daglege arbeidet er ein så tydeleg og viktig del av arbeidsprosessen hjå alle.

– Kva for tankegods er det de bygger på i prosjektet?

Prosjektleiar Arne Carlsen (t.h.) og forskar Gudrun Larsgard Rudningen grupperer og samanliknar kvalitetar som går att i dei fem bedriftene.

– Vi er inspirert av ein tradisjon innan kreativitetsforskning, som i dag er veksande, og som har røter i både antropologien, pragmatismen og organisasjonsvitskapen. Det handlar om å forstå praksis og setje ord på det på måtar som er meningsfulle ikkje berre for andre forskarar men også for praktikarane.

Har filma idéprosessen

I prosjektet jobbar fleire antropologar, ein psykolog og ein filosof saman med organisasjonsteoretikarar.

– For meg som sosialantropolog har det vore flott å oppleve respekten for og prioriteringa av den antropologiske metoden, der forskaren er til stades i kvardagen som ein deltakande observatør, seier Landsverk Hagen.

Ho har observert arbeidet og kvardagshendingane både på Snøhetta kontor i Oslo og på Manhattan i New York.

– Filosofien til Snøhetta om at alle er like viktige i ein samtale, og at alle idear ein utviklar, er felles, gjer det spesielt spanande å samanlikne idéutviklinga i den norske og den

amerikanske avdelinga av arkitektfirmaet, seier doktorgradsstudenten, som no er godt i gang med skriveprosessen.

– Eg har mengder med videoopptak frå møte og diskusjonar, i tillegg til feltnotat og intervjudata. Observasjonane og filmmaterialet la også grunnlaget for dei første såkalla drivane eller kvalitetane vi oppdaga var viktige i Snøhetta. I diskusjonane etterpå vart det blant anna peika på at rask prototyping var ein viktig

Sintef Teknologi og samfunn

- eit tverrfagleg forskingsinstitutt innan teknologi og samfunnsfag
- har sju avdelingar med 270 medarbeidarar i Oslo, Bergen og Trondheim
- forskargruppa Kunnskaping forskar på kunnskap og kreativitet i organisasjonar
- «Idea Work» er eitt av fleire prosjekt i forskargruppa

kvalitet, det vil seie at modellar og skisser av ulike løysingsforslag kjem fram svært tidleg i prosessen, seier Landsverk Hagen.

Kjenner seg att

Seniorarkitekt Marianne Sætre i Snøhetta synes det har vore interessant med dei nye omgrepa som vart presentert i prosjektet.

– Det var spanande då forskarane, etter å ha observert prosessane våre over lengre tid, introduserte ulike kreative fenomen som over tid gjentek seg i det daglege arbeidet vårt. Vi kjende oss veldig godt att, seier ho.

Eit gjentakande trekk i Snøhetta er evne til å yte ideane motstand og kritikk.

– For oss er det også svært viktig med frigjerande latter. Det å kunne le saman fører til ei frigjerjing av tanken, seier ho.

Sætre trur deltakinga i prosjektet har ført til større bevisstgjerjing rundt kommunikasjon.

– Vi har vår eigen måte å jobbe på i Snøhetta som fungerer godt, men denne prosessen har ført til at vi lettare kan kommunisere om det som faktisk føregår, seier Sætre. ■

Luftskipet «Norge» forlater Ny-Ålesund på Svalbard 11. mai 1926. Foto: Norsk polarinstitutt. Dette var starten på luftskipferden til Roald Amundsen og Umberto Nobile over Nordpolen. De landet i Teller i Alaska, og dette var første gang et luftskip fløy fra Europa til Amerika over Arktis. Luftskipet var bygget i Italia av ingeniøren og offiseren Nobile. Det var 106 meter langt og hadde en bæreevne på 9500 kg. Besetningen omfattet 16 mann samt Nobiles hund!
Kilder: Polarinstituttet og Wikipedia. Polarinstituttet har leid ut bildet til Forskerforum. Instituttets fotosamling består av totalt 90 000 fotografier fra polare strøk. Deler av samlinga er digitalisert og tilgjengelig på internett: www.sivert.npolar.no/fotoweb/.

– Hvorfor stopper Forsknings-Norge uten IT-medarbeidere?
– Uten IT hadde man ikke hatt noe verktøy å jobbe på. I dag ville du ikke tatt fram ruteark og begynt å regne eller skrevet en rapport for hånd.

– Hvilke forskere irriterer dere mest?
– De som tror vi har løsningen på alt. Vi eier jo ikke systemene vi drifter, og må stort sett ta dem som de er.

IKT- medarbeidere

SERIE: Vitenskapelig ansatte er bare én yrkesgruppe i akademien. Hva gjør de andre?

DENNE GANGEN: IKT-medarbeidere

NESTE NUMMER: Universitetsbibliotekarere

– Å beherske datateknologi er en basisferdighet, på linje med å lese og skrive, mener IKT-pedagog Hanne Schou Røising og førstekonsulent Lars Vemund Solerød. (Foto: Anne Elisabeth Næss)

Teknologipusherne

Så lenge teknikken funker, er livet en fryd. Men så finner du plutselig ikke den fila du nettopp lagret.

AV SIRI LINDSTAD

– Nitti prosent av det vi rykker ut til, er veldig enkle problemer. Det kan for eksempel være noen som har «slettet internett»... Ja, altså slettet snarveien til nettleseren, smiler Lars Vemund Solerød, førstekonsulent ved IT-drift ved Høgskolen i Østfold.

Langt framme i IT-løypa

Og ja, han kan smile, han, tenker nok mange vitenskapelig ansatte, når de forsøker å lære seg nok et program som har blitt innført fra sentralt hold, og som alle nå bare *må* bruke.

– Det er ofte basisforståelsen folk sliter med. Det handler om å forstå for eksempel filbehandling som sådan, uavhengig av hvilket system det er snakk om. En del, særlig fra den litt aldrende gruppen ansatte, mangler den helt grunnleggende kunnskapen om data, mener Solerød.

Han har en bachelor i IT og økonomi og er en av 37 ansatte ved IT-drift. Der har de nok å gjøre. Høgskolen i Østfold er blant annet langt framme både når det gjelder opptak og såkalt «streaming», det vil si direkteoverføring av for eksempel forelesninger.

– Vi er vel blant dem som har flest timer opptak nå siste år, takket være den gode infrastrukturen vi har, og noen ildsjeler. Vi har dessuten vært med på å bygge opp NRKs og Stortingets netjtjenester.

Alt i ett virtuelt rom

Det er likevel læringsplattformen Fronter som tar mest av Solerøds tid.

– Vi hadde et annet system inntil januar i fjor. Men ettersom vi er på vei inn i Oslofjordalliansen med høgskolene i Buskerud og Vestfold, tok vi i bruk samme system som de allerede hadde. Jeg sitter mye og lærer opp de ansatte, som igjen lærer det bort til studentene, forteller Solerød.

Hanne Schou Røising er IKT-pedagog ved Avdeling for helse- og sosialfag fagansatt. Hun bruker mye tid på å initiere bruk av Fronter for andre fagansatte.

– Vi sender omtrent ikke e-post til studentene lenger. De logger seg oftere inn på denne plattformen enn hva de gjør på e-posten. Ved å ha ett virtuelt rom der man samler alle anneeskrivelsene, oppgavene, studieplanene og beskjedene, finner studentene informasjon lett og så rydder vi tid for studentene som de i stedet kan bruke på å studere. Slike læringsplattformer åpner dessuten for muligheter vi tidligere bare kunne drømme om, spesielt når det gjelder deltids- og nettstudier. Nå kan man sitte og snakke sammen inne i systemet, se forelesninger og møtes som grupper, sier Røising.

Erstatter ikke klasserommet

Hun understreker at basisen ved høgskolen fortsatt er tradisjonell klasseromsundervisning, selv om opptak av mange forelesninger legges ut på nettet i etterkant.

– Og nei, det kommer ikke færre studenter på forelesningene fordi om de kan se dem på nett etterpå, påpeker hun.

– Foreleseren gir kanskje enda mer av seg selv når forelesningen skal tapes, og studentene føler seg muligens mer forpliktet til å møte opp, tror Solerød.

Hanne Schou Røising er egentlig vernepleier, men tok en master i IKT og læring, etter ønske fra arbeidsgiver.

– Høgskolen skjønnte at dette var en kompetanse vi etter hvert ville trenge. Jeg hjelper til med å få Fronter til å fungere for de ansatte, men jeg ringer selv IT-drift om jeg trenger teknisk-administrativ hjelp, understreker hun.

Teknikk til besvær

– Skal du få til en god faglig aktivitet på høyskoler og universiteter, er du avhengig av gode støttefunksjoner. Det studenter synes er mest irriterende av alt, er når det går med 10–15 minutter av en forelesning til å få tekniske ting til å fungere, slik som for eksempel overhead og PC. IT-folkene blir nok lei av de fagansatte som ikke skjønner mer av mikrofoner, lyd og lys, mens de fagansatte blir lei av at ikke IT legger forholdene bedre til rette for dem, sier Røising.

Den største utfordringen er likevel å få folk til å faktisk bruke tid på de ulike e-læringsverktøyene og se nytten av dem.

– Dagene er så travle for de fleste! Selv når vi tilbyr kurs på bare 1–2 timer om nyttige, praktiske verktøy, kommer det ingen, for man greier ikke å rydde tid til slikt. Det blir lett til at vi flyr og banker på dører og forsøker å få med folk, sier Hanne Schou Røising.

Lite kred for nettbruk

Lars Vemund Solerød mener at dagens publiseringssystemer for forskning er altfor lukkede og ekskluderende.

– Mange faglig ansatte er faktisk ivrige brukere av nettet på ulikt vis, uten å få noe som helst uttelling for det. Vi har for eksempel en som arbeider med markedsføring, og som driver sin egen engelskspråklige blogg om temaet. Den får han ingen poeng for, men han får mange treff og mye reklameinntekter! Det som gir prestisje og penger for forskerne, er ikke de kanalene som når flest brukere. Kanskje vi må begynne å telle annerledes? Du må jo kunne bli funnet gjennom Google og andre søkeverktøy enn de akademiske, sier Solerød.

Når hadde du sist nytte av en IT-medarbeider?

SIGRUNN HOLBEK SØRBYE
Førsteamanuensis, Institutt for matematikk og statistikk, Universitetet i Tromsø

– Det var en IT-medarbeider som ordnet en ny datamaskin til meg for et par måneder siden. Ellers er det alltid godt å ha noen å spørre når det oppstår større eller mindre dataproblemer.

TERJE EMIL FREDWALL
Stipendiat, Institutt for religion, filosofi og historie, Universitetet i Agder

– For et par måneder siden fikk jeg en ny bærbar PC gjennom IT-avdelingen vår. Jeg er nok stort sett selvhjulpent, men når jeg har hatt spørsmål, har IT-medarbeiderne vært gode til å hjelpe.

ANNE MATHISRUD SØREBO
Førstelektor, Avdeling for økonomi og samfunnsvitenskap, Høgskolen i Buskerud

– Nylig skulle jeg undervise i statistikkverktøyet SSP. Dette var ikke lagt inn på PC-ene på datarommet, og da hjalp de meg med å få installert det, siden jeg ikke hadde tilgang selv.

20 NØTTER

1. Kva kan måleininga minutt beskrive, forutan tid?
2. Kva heiter mannen i Det gamle testamentet som mister både rikdom, barn og helse når Gud set han på prøve?
3. Kven var partileiar i Høgre før Erna Solberg?
4. Kva er bedøvingsmidlet dinitrogenoksid (N₂O) betre kjend som?
5. Kva heitte oppvekstfilmen som svenske Lukas Moodysson slo gjennom med i 1998?
6. Kva for forskingsinstitutt er Gudmund Hernes tilknytt og Jon Hippe dagleg leiar for?
7. Kor i verda finn vi Hadrians mur?
8. Kva heiter black metal-bandet der Sigurd Wongraven har vore vokalist i snart tjue år?
9. Kor vart fredsavtalen mellom Egypt og Israel i september 1978 inngått?
10. Kva vart lansert av Norges Røde Kors og Den Norske Turistforening etter påska 1967, då 18 menneske omkom i fjellet?
11. Korleis kom grekarane seg innanfor Trojas murar under trojanar-krigen, ifølgje legenda?
12. Kva heiter dagsavisa som blir utgitt på Lillehammer?
13. Kva heitte rollefiguren til Geir Børresen i barne-TV-serien *Sesam stasjon* på NRK?
14. Kven var det Zinedine Zidane skalla ned i VM-finalen mellom Frankrike og Italia i 2006?
15. Det stod 1-1 etter ordinær tid i same kamp. Kven scora måla?
16. Kva heiter den svenske statlege energiprodusenten som også sat- sar stort i Tyskland?
17. Kor mange liter utgjør eit fat olje (margin: 5 liter)?
18. Kva for to nordmenn gjekk i 1990 til Nordpolen frå Ellesmereøya i Canada utan hundar og forsyningar på veggen?
19. Kven var sjef for tyske SS frå 1929 til 1945?
20. Kva for tre instrument inngår normalt i ein strykekvartett?

Kva heitte oppvekst-
filmen som svenske
Lukas Moodysson slo
gjennom med i 1998?

- Svar:
1. Vinkel (i astronomien)
  2. Job
  3. Jan Petersen
  4. Lystgass (eller lattergass)
  5. *Fucking Åmål*
  6. Fafø
  7. I Nord-England
  8. Satyricon
  9. Camp David (i Maryland, USA)
  10. Fjellvettreglane
  11. Dei gøynde seg i ein hol trehest
  12. Gudbrandsdølen Daghningen
  13. Max Mekker
  14. Marco Materazzi
  15. Zinedine Zidane og Marco Materazzi
  16. Vattenfall
  17. 158,99 liter
  18. Børge Ousland og Erling Kagge
  19. Heinrich Himmler
  20. Cello, bratsj og fiolin

10 KJAPPE

SISSEL CARLSTRØM

Medlem nummer 40067274 i
Forskerforbundet

STILLING: seniorrådgjevar
UTDANNING: cand.philol. i nor-
disk arkeologi

FØRSTE STILLING ETTER UTDAN-
NING: kultursjef i Hemsedal
kommune

KARRIEREMÅL: pensjonist. Då
skal eg ut på tur i skog og fjell
og registrere kulturminne og
leggje dei inn i den nasjonale
databasen Askeladden.

Togtenkjaren

– Kva jobbar du med no?

– Oppsummering og rapportering til Miljøverndepartementet etter fire
års jobbing med Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet.

– Kor tenkjer du best?

– På toget, eg er ein ihuga togbrukar både på dag- og nattetid.

– Kva er den viktigaste fagboka for deg?

– Eg må slå eit slag for *Norsk arkeologisk leksikon*, som er god å ha når
jernetppet senkar seg.

– Kva er tabu der du jobbar?

– Å ikkje bidra til fellesskapet i avdelinga. Vi har mange faglege og so-
siale treffpunkt der alle tar eit tak etter tur.

– Kva skal til for å verte ein god rådgjevar hjå Riksantikvaren?

– Å vere interessert i kva kollegaer jobbar med, og nytte høvet, om det
byr seg, til å gjere gode koplingar som gjer at vi får synergieffektar.

– Kven er den beste læraren du har hatt?

– Trygve Vik på Ski gymnas. Lektor i norsk og historie – og lokalhisto-
rikar, særleg kjent for busetjingshistoriske studium og bygdebøker frå
Follo-distriktet.

– Dersom du måtte velje deg eit anna fagfelt, kva ville du ha falle ned
på?

– Kjemikar, som er den første utdanninga eg har. Men så vart det mykje
meir moro med arkeologi.

– Om du var forskings- og høgare utdanningsminister, kva enkelttiltak
ville ha vore viktigast for deg å få gjennomført?

– Eg ville oppmode kommunane om å tilsetje folk med høgare utdan-
ning. Det er nyttig for både arbeidsgjevar og arbeidstakar, sjølv om det
kanskje kostar litt meir.

– Kor var du EU-avstemningskvelden 1994?

– Eg sat nok heime og forsøkte å forklare ein 14-åring kvifor vi skal en-
gasjere oss i europeiske spørsmål sjølv om vi har valt å ikkje delta fullt
ut som medlem.

– Kva vil du lese meir av i Forskerforum?

– Eg synest bladet har vorte veldig bra med ei passe blanding av fag og
fagforeningsstoff. Og så er eg veldig glad i dei gamle bileta – og quizen.

AV KJETIL A. BROTTVEIT

Eit lite stykke Noreg

DET SKJER EIN GONG I ÅRET: Folk med ljost, mørkt, raudt eller grått hår kjem til landsrådet i Forskerforbundet på Hotel Bristol i Oslo. Oppdraget er ikkje å avgjere noko, men *gje råd* til hovudstyret i Forskerforbundet. Eg skriv til de som ikkje var der 14. og 15. mars. De som var der kan ta meg i feil.

Klart Universitetet i Oslo er her. Dei ti største lokallaga er sikra plass i landsrådet. Men dette er eit lite stykke Noreg. Det høgare utdanna Noreg er mangfaldig, her møter sentrum periferi, organisatorisk og geografisk. Arkiv, bibliotek og museum er representerte, samt sjukehus, forskingsinstitutt og kommunar. Folk frå Riksantikvaren, Akershus universitetssjukehus, Misjonshøgskulen og Universitetet i Nordland er til stades.

Mange er garva landsrådstravarar, men nokre fjes er nye. Kvifor er dei her? Kvifor forskar dei ikkje heller? Eller arkiverer, administrerer, biblioserer? For å henge med, bør utval, utgreiing og høyring ikkje vere ukjende omgrep. Forskerforbundet kan ikkje bøye unna for prosessar som er demokratiske på det beste, men framandgjerande og trenerande på det verste. Skal ein klare å vere eit lite tannhjul i det større tannhjulet til forbundet, må ein vere uthaldande. Ikkje desse to dagane i mars, men i det lange løpet, i dei små kampane. Dette er ei hylling av den ukjende delegat.

Svingar det i år? Eg har vore på nokre landsråd, og veit at det òg kan vere stille. Den ukjende delegat, som altså ikkje er heime og forskar eller administrerer, har fått sakspapir på førehand, men kva skal ein meine om alt? Leiar i hovudstyret Bjarne Hodne kan definere, og han innleiar med å oppsummere kva kampar forbundet deltek i no. Her er nokre av dei, i brutalt nedredigert form. *For mange er mellombels tilsette:* Rindal-utvalet utgreidde i fjor mellombels tilsettingar ved universitet og høgskular. Utvalet foreslo tiltak for å redusere bruken av slike tilsettingar.

Høyringsrunden om rapporten er avslutta og til handsaming hjå Kunnskapsdepartementet. *Det er for lita tid til å forske:* Arbeidsforskningsinstituttet skal på oppdrag frå Forskerforbundet, som i sin tur har oppdraget frå Kunnskaps-

departementet (eg trur denne setninga òg avdekkjer eit lite stykke Noreg) gjere ei tidsbruksundersøking blant vitskapleg tilsette. Korleis fordeler arbeidstida seg mellom forskning, undervisning og andre oppgaver? *Løna er for*

dårleg: Personaldirektøren i staten har gjort det klart at frontfaget gjeld i år som før – lønsutviklinga i konkurranseutsett industri legg føringar på lønsutviklinga i offentleg sektor. Det ser ikkje ut til å verte lettare å redusere lønsgapet mellom det private og det offentlege. *Men no er doktorgradskandidatar mindre økonomisk rettslause enn før:* Kandidatar som ikkje er ferdige etter at stipendet har gått ut, har ikkje fått trygd dersom dei framleis har arbeid med avhandlinga, sjølv på kveldstid. No har Arbeidsdepartementet lytta til argumenta til Forskerforbundet og instruert Nav til å endre praksis. (Dette er ein seier for Forskerforbundet. Les meir om saka på side 8.)

Første dag har elles to hovudemne: pensjon og fusjon. Sjøføkonom Erik Orskaug frå Unio fortel om pensjonsordninga i offentleg sektor, som vart forhandla fram i 2009. Heller ikkje denne gongen er det lett å forstå dei ulike pensjonsmodellane og overgangsordningane, men dette får han fram: Unio er ikkje lystne på omkamp. Kva vil landsrådet be hovudstyret gjere med saka? Det verkar lettare å absurd å be om råd frå ei forsamling som, dersom dei ikkje er overmenneske, knapt kan kjenne seg kvalifiserte til å meine noko om denne jungelen. Det er her den ukjende delegaten gjer det einaste fornuftige, og derfor nærmar seg heltestatus: Han seier ikkje noko.

Fusjonstemaet er enklare. Men fører fusjonane til betre forskning og studietilbod? Innleiar Svein Kyvik frå Nifu meiner større einingar ikkje nødvendigvis fører til meir fagleg samarbeid innanfor institusjonen – i ei tid då dei næraste faglege sparringspartnarane kan halde til i andre verdsdelar. Ifølgje rektor Kristin Ørmen

Johnsen ved Høgskulen i Buskerud har samarbeidet med andre høgskular ført til betre forskingsvilkår. Ho meiner at utviklinga av ingeniørutdanninga ikkje hadde vore mogeleg å få til aleine. Ho minner om storsamfunnet

der ute, og trur ikkje samarbeidet er rasjonaliserande – sannsynlegvis er det dyrare. Men samfunnet og regionen treng styrka fagmiljø.

I fusjonstemaet er mange delegatar på heimebane, og ordvekslinga vert nyansert.

Nokon gjev røyst til lengten etter det konkrete: Etter ein fusjon mellom høgskular som inneber arbeidsdeling: Er det førelesarane eller studentane som skal setje seg på toget eller båten mellom studiestadene?

Knut Olav Åmås, kultur- og debattredaktør i Aftenposten, avsluttar fyrste dag med innspelet «Forskerforbundet sett utenfra». Han meiner forskinga, trass auka dekning dei siste åra, er eit undereksponert felt i media. Hugs at Noreg har 230 000 studentar! Han kommenterer korleis Forskerforbundet ter seg i media, og meiner det eg vil kalle *matstrevet* dominerer for mykje. Løns- og arbeidsvilkår er viktig nok, men Åmås kan sakne ein høgare himmel. Kva tenkjer den ukjende delegat om dette? Endå eit krav?

Neste dag er det kommande lønsoppgjeret viktigaste punkt, og det er gruppearbeid om strategiar. Her gjeld det å oppdrive råd som kan få personaldirektøren i staten, eller direktørar i andre sektorar, til å skjelve. Men her kjem òg Knut Sunde frå Norsk industri, som fortel om kvifor forskingsfondet er truga av dårlegare avkastning. Advokat Ann Turid Opstad frå Forskerforbundet orienterer om særleg uavhengig stilling, som ikkje er eit emne juridiske lettvektarar et til frukost. Ein av dei garva, Kristian Mollestad ved UiO, kjem med framlegg om å arbeide for å få innført ein ny særavtale for regulering av arbeidstid ved universitet og høgskular. Eg ser nokre hender i veret. Her vart det gjeve eit råd.

No er det opp til hovudstyret å fordøye dette. Delegatane har gjort plikta si. No kan dei reise til Gardermoen og spreie seg utover landet, medan eg vil stå att og hugse den ukjende delegat.

Nokon gjev røyst til lengten etter det konkrete

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

Dette er ei hylling av den ukjende delegat

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2.000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Nyliberalisme i kunnskapspolitikken

Fører markedsmekanismene i høyere utdanning oss dit vi vil? Hvor mange studier i friluftsliv trenger vi? Svein Kårhus kritiserer statsråd Tora Aasland for å videreføre en nyliberalistisk kunnskapspolitik.

Slik statsråd Aasland er gjengitt i Forskerforum 2/2011, virker hun ukjent med all den forskning som problematiserer hvordan nyliberalistiske vinder i global utdanningspolitikk også påvirker nasjonale utdanningsystemer. Blant annet belyser utdanningsforskning hvordan Bologna-prosessen inngår i en global «neo-liberal driven change». Relatert til kjente utviklingstrekk i kvalitetsreformens kjølvann talte nok utdannings sosiologen Louise Morley for mange da hun i en keynote på British Educational Research Associations årlige konferanse i 2010 viste til at ikke engang kritikere av nyliberalistisk utdanningspolitikk forutså hvordan rekontekstualisering av nyliberalistiske verdier og incitament

Av Svein Kårhus, Norges idrettshøgskole

incitament kunne komme til å virke innad i høyere utdanning. I en slik sammenheng, og sett på bakgrunn av at Norge var blant de første nasjoner som bygde prinsippene i Bologna-prosessen inn i det nasjonale utdanningssystemet, er

det ute av enhver kunnskapspolitisk kontekst når statsråden til Forskerforum uttaler: «Jeg vil si at regjeringen ikke fører en nyliberalistisk politikk på kunnskapsområdet, og at det faktisk er SVs fortjeneste.» Både SV-sympatisører og andre innen utdanning og forskning lar seg nok forundre over slik dømmekraft og selvforståelse. Det burde forventes at statsråden for forskning og høyere utdanning møter kunnskapsbaserte, kritiske perspektiver på forskning og høyere utdanning med tilsvarende, og ikke bare partipolitisk retorikk. En aner at internopplæringen (eller det interne «kunnskapsløftet») blant SV-toppene har svakheter. SVs Aksel Hagen i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget kan i liten grad

ha fått gehør hos statsråden siden han i den samme artikkelen i Forskerforum meddeler at «[d]et resultatbaserte fokuset har vært for sterkt», og at han «er redd for at finansierings-systemet truer kvaliteten». Forsiktig sier Hagen her at innflytelsen av nyliberalistiske tanker og løsninger for å fremme kvalitet kan ha vært for sterk i politikken som føres. Slik imøtekommes Gustav E. Karlsen, som i Forskerforum 1/2011 peker på at mål- og resultatstyring i dag er kjennetegn ved rådende styringsideologi i forsknings- og utdanningssektoren. Det er betryggende at SVs mann i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen ikke betingelsesløst fastholder, som statsråden sin, at SV i regjering har frigjort norsk forsknings- og utdanningspolitikk fra dominerende «neo-liberal driven change» i den internasjonale kontekst vi inngår i. Korreksjon av statsrådets selvforståelse er avgjørende dersom politiske grep som skal fremme norsk «kunnskapsproduksjon» i det internasjonale selskap, skal forankres i tilstrekkelig kunnskap om de kontekster norsk høyere utdanning og forskning inngår i, og forståelse av hva det innebærer.

I høyere utdanning skulle kvalitetsreformen og universitets- og høyskoleloven, gjennom nasjonal omfordeling av «akademisk og artistisk frihet» og økt institusjonell autonomi, stimulere nasjonal «kunnskapsproduksjon» i form av studiepoeng, grader og forskning. Reformen skulle frigjøre og stimulere. Burde ikke statsråden være åpen for at utviklingstrekk i kjølvannet av en slik bredt anlagt stimuleringsprosess, som innebar store ideologiske og strukturelle endringer, kan ha fått utilsiktede virkninger? Utilsiktede virkninger kan

eksempelvis følge av at mange studiesteder opplever å måtte ha hovedfokus på strategier som kan rekruttere studenter i markedet. Når antallet uteksaminerte studenter, antall studiepoeng og grader er del av institusjonenes budsjettgrunnlag, kan konstruksjoner av kundefennlige studier og fleksible studiepoeng på markedsplassen ha påvirket blant unge mennesker synet på utdanningskvaliteter. Et spørsmål av bred samfunnspolitisk interesse er derfor hva slags utdanningskvaliteter, kompetanse og kunnskap som fremmes i høyere utdanning når dynamikken som regulerer tilbud og etterspørsel av populære studier, er regulert av en politikk influert av nyliberalistisk tankegodt og ditto incitament. Nedfelt i dynamikk og incentiver som gir økonomisk uttelling i utdanningsmarkedet, ligger naturligvis at kunnskapssyn og kvalitetssikringssystemer, som Gustav E. Karlsen påpeker i Forskerforum 1/2011, også kan bli påvirket i utilsiktet retning. Kritiske blikk på hvordan markedet kan påvirke fag og utdanningskvaliteter, er i dag et underkommunisert kunnskapspolitisk og akademisk anliggende på nasjonalt og lokalt nivå. Fordi det angår både frihet, autonomi, institusjoners «næringsgrunnlag» og distriktpolitikk, blir slikt fort konfliktfylt. Men som mange av Forskerforbundets medlemmer har sikkert også statsråden merket seg hvordan markedslogikk og markedsspråk former mange lokale strategier der studenter både blir til kunder og kjøpere av studiepoeng. Analyser av studiesteders profileringer på nettet illustrerer kunnskap og verdier i studietilbud som løftes fram, men også hva slags utdanningskvaliteter som underkommuniseres. Tiden er overmoden for

«En aner at internopplæringen blant SV-toppene har svakheter.»

at det vises større politisk interesse for analyser av hva slags studier, fag og kunnskap som genereres og brer om seg i konfigurasjoner av studiepoeng i den frodige veksten av lokale bachelorgrader tilgjengelige på markedsplassen. Statsråden burde ha analysert slikt før hun avviste Karlsen, som hevdet at kunnskaps-syn i høyere utdanning påvirkes av politikken som føres, og kanskje er under endring hinsides dominerende kvalitetsdiskurs i utdanningspolitikken.

I min egen forskning omkring idrettsfaglige utdanningsstilbud i høyere utdanning, der jeg blant annet har generert data gjennom dybdeintervjuer med dekaner og studiesjefer i høgskolesektoren, fastslår en dekan at «[i] dag konkurrerer vi med alle om studenter. Og når det gjelder det der med autonomi i høgskole-reformen, det der med konkurranseutsetting av høyere utdanning, så er det klart at eieren vår, departementet, er opptatt av at vi skal tilby studier som er ettertraktet i markedet (...) at vi kan tilby studier som er attraktive, som det rekrutteres godt til og som kan gi god gjennomstrømning». I slik lokal rekontekstualisering av kunnskapspolitikken begrunner dekanen at de har utvidet de idrettsfaglige studiene med friluftsliv som eget studium. Dekanen underbygger derved utdanningsstatistikk som viser at friluftsliv var blant de tre fagfeltene med flest nyetableringer i høyere utdanning i de tre første årene med kvalitetsreformen. Selv i et land med friluftstradisjoner bør det kunne spørres om nyetableringer i friluftsliv legitimeres i kunnskapsbehov for å videreutvikle velferdssamfunnet, i behov for flere kommersielle turguider, i behov for å imøtekomme interesser blant unge mennesker for å motivere flere til høyere utdanning og studielån, eller om det mest av alt skyldes høgskolenes bedriftsøkonomiske vurderinger i et kvasi marked regulert av incentiver i utdanningspolitikken? Dekanen, sitert over, presiserte i intervjuet at nasjonen egentlig trenger flere studiesteder som gir realfagsutdanning,

«Markedslogikk og markedsspråk former mange lokale strategier der studenter både blir til kunder og kjøpere av studiepoeng.»

men forsikret at «realfagsstudier får jo ikke studenter (...). Det er begrenset hvor lenge du kan drive studier som ikke rekrutterer!» Han forklarte at fag som rekrutterer godt, er viktige fag å satse på ved høgskolen. I en slik markeds-kontekst utdyper en annen dekan hvordan de har tolket utfordringer i høyere utdanning på hans avdeling: «Vi må lage noe som kan utvide vårt søkergrunnlag (...) og da har jo friluftslivet dukket opp, og det har jo blitt et sånt veldig moderne og veldig attraktivt tilbud (...). For det er jo *kjøperen* som er veldig interessert i friluftslivet.» Enn om da ikke markedsdynamikk og hensynet til hva «kjøpere» liker best her og nå, har konsekvenser for hvilke varer som tilbys lokalt, og kvaliteter i den nasjonale «kunnskapsproduksjonen»? Dekanen på den tredje høgskolen i min undersøkelse meddeler ettertenksomt at «det er nok litt sånn at markeds-tilpasningen for å få studenter, som vi har vært opptatt av å dyrke (...), jeg tror det har påvirket veldig (...), men så prøver vi, i alle fall så godt vi kan, å ha den akademiske og vitenskapelige basisen (...), men selvsagt har vi et utviklings-potensial». Dekanen har sikkert et poeng: Det er et utviklingspotensial der ute.

Når markedsmodeller og markedsspråk, som reflekterer praksis og verdier som vanligvis forbindes med det private næringslivet, påvirker og former organisasjons- og studie-utvikling i høyere utdanning gjennom utdanningsreformer, blir «new managerialism» brukt som samlebetegnelse i utdannings-sosio-logisk litteratur. New managerialism omfatter også et politisk regulert utdanningsmarked

som gir individet rett til å kunne velge varer og tjenester som kunde i et marked. Internasjonal forskning, som data fra norsk forskning det er vist til, underbygger gjennomgående den engelske utdannings-sosiologen Stephen Ball, som i studier av new managerialism i internasjonale utdanningsreformer gjennom flere tiår peker på «economy of the students' worth» som dominerende kvalitetsdiskurs. Det er når høyere utdanning praktiseres som new managerialism, dekaner over[?] snakker om «kjøpere» av studiepoeng og selv framstår som avdelingsledere i høyere-utdannings-«outlets».

Derfor bør nok både statsråden og vi andre, som er aktører i utdanning og forskning på våre lokale studiesteder, mer kritisk og systematisk vurdere om verdier som underbygger politiske føringer og virkemidler i utdannings-politikken, bringer oss dit vi vil. I det ligger nødvendigheten av å vurdere om det som er bedriftsøkonomisk lønnsomt for den lokale høgskolen, også er et utdanningsgode for studentene som kommer dit, og for samfunnet der lokale utdanningskvaliteter senere skal kunne anvendes. Det vil hjelpe nasjonen i slike vurderinger at vi alle er åpne for at nyliberalistiske diskurser, som blir rekontekstualisert rundt om i høyere utdanning, alt kan ha formet styringsstrategier, studieutvikling, kunnskapssyn, «kunnskapsproduksjon» og utdanningskvaliteter mer enn vi liker å tro.

Den ubehagelege mannen

Faglege samtalepartnarar får kome til orde.

Litteraturteoriens disiplinære fortrinn er at han – på sitt mest inkluderande – er opplysende på tre område. Han kastar lys over det analyserte litterære verket, viser kva kvaliteten består i, og gjev den litterært interesserte nye tolkingsnøklar og djupare leseglede. Han kastar også, direkte eller indirekte, lys over det litterære verkets objekt. Eit litterært verk er eit utsnitt av – eit stykke – menneskeleg livsmangfald, anten det er fiskaren Markus eller ungjenta Alberte. Litteraturen gjer oss innlevde i andre liv og meningsunivers. Og orda skapar verda. Opphavet er Ordet, som Charles Taylor påminner oss i essayet *Celan and the Recovery of Language*. Litterære verk rører ved oss fordi dei rører ved noko allmennmenneskeleg, anten det er ei forteljing eller klangen av ei setning: Let us go then, you and I ...

Dermed kan også det tredje området, litteraturteoriens interne dialog, ha interesse for lesarar utanfor disiplinen. Toril Moïs bok *Ibsens modernisme* er eit paradedøme på ein slik allment orientert litteraturteoretisk tekst som du kan lese i før ei oppsetjing av eit Ibsen-stykke og meditere over etter teppefall, fordi livet, teksten og analysen utgjer eit meditativt rom.

Og nettopp Toril Moi reklamerer på baksida for Britt Andersen, professor i litteraturvitskap (kven fann opp oksymoronet litteraturvitskap, forresten?!), si bok om Hamsuns sivilisasjonskritiske romanar. Er så reklamen velgrunna?

Det litteraturteoretiske hovudargumentet til Andersen er at desse romanane, som startar med *Den siste Glæde* (1912) og deretter rommar *Markens Grøde*, *Konerne ved Vandposten*, *Siste Kapitel* og *Ringene sluttet*, nok representerer ulike sjangrar, men også er samstemte politiske kampskrift der Hamsuns indignasjon over feminisering, avmaskulinisering og amerikanisering får ei skjønnlitterær form. Denne lese måten står i kontrast til Atle Kittangs psykoanalytiske tilnærming og andre som vektlegg Hamsuns ironi, og slike faglege samtalepartnarar får

kome til orde gjennom utførlege referat og sitat som gjer oss interesserte i å vite meir også om deira analysar. Og Andersens konklusjon, etter tekstanalysar og visittar til debattar i samtida, verkar velfundert: Hamsun var ein anti-moderne modernist.

Dette er altså ei bok for dei som er interesserte i Hamsuns

Britt Andersen
Ubehaget ved det moderne
Kjønn og biopolitikk i Hamsuns kulturkritiske romaner
Tapir Akademisk Forlag, 2011
252 sider
Rettl. pris: kr 280

forfatterskap og ulike «Hamsundebattar». Også for dei av oss som ikkje er det *per se*, løftar ho fram og analyserer lite kommenterte bøker som nok mange vil kunne finne glede i å bli kjende med.

Boka har ei fransk opning: Foucault. Som feminist. Og særleg analysane hans av seksualitetens historie og av kroppspolitikk, det vil seie kroppen som stridsområde for stadig nye, konkurrerende diskursar («kvinnefrigjering», «prevensjon», «barndrap»). Men opninga fører ikkje til nokon inntrengande analyse inspirert av opphavsmannen. Eg trur grunndraga i denne analysen kunne vore gjort for femti år sidan, og eg trur han ville vore skarpare dersom Andersen hadde drøfta parforholda Nietzsche-Hamsun og Nietzsche-Foucault og kor det plasserer henne i forhold til denne trekanten.

Andersen si tilnærming gav meg få nye litterære innsikter. Eg opplever både den «intertekstu-

elle» analysen og tekstanalysen – der ho viser korleis Hamsuns ideologi nedfeller seg i teksten, til dømes som «heteronormativitet» – som meir opplagt enn opplysende. Og det er – for meg – noko ulitterært ved den litterære analysen hennar.

Ei litterær tilnærming inneber å søkje etter klangen som oppstår mellom livet og orda. Dei språklege klangane eg høyrer i denne boka, finn eg oftest hos analyseobjektet og hos andre siterte bidragsytarar, som Thomas Manns poengtering av at Hamsuns «komiske mesterskap» framkallar ein uhyggeleg «ensom latter». At det er sjeldnare hos Andersen trur eg har samanheng med den litterære reduksjonismen som ligg i det å plassere kastraten Oliver, nyriddaren Isak og den noko mislukka, men dermed til sjuande og sist vellukka sjølvordaren Leonhard Magnus som figurar i Hamsuns vitalismetablå under vignetten «maskulinitetens krise». Men av og til manar også Andersen fram litterære bilete som overtrumfar ideologianalysen: «Trilogien om Hamsuns vandrerskikkelse (...) ender ikkje med en stanset vandrerskikkelse, slik som i *Mysterier*, men med en stanset kvinne.»

Hamsun var ein ubehageleg mann og ein antihumanistisk patriark. Ja. Og som debattant har han ein skræmmande vondsinna kulde overfor menneske han projiserer bestemte eigenskapar inn i – som «negrar» og kvinner som drep sitt nyfødde barn. Og Andersen viser korleis denne kulden nedfeller seg i litteraturen hans. Men det er ofte noko einsidig over analysen hennar som ikkje får fram korleis Hamsun gjer menneskeleg lidenskap til litteratur, korleis han fører oss inn i, men aldri ut av lidenskapens labyrintar – og at han truleg var velvitande om det. Hamsun hadde nok lese sin Cervantes sjølv om han valde stormannsgalskapen framfor storsinnet.

AV ODDGEIR OSLAND

Tilbake til Foucault

Iver B. Neumann
Tilbake til Durkheim.
Staten og antropologien
Universitetsforlaget, 2011
186 sider
Rettl. pris: kr 309

Den arrogante, kosmopolitiske, intellektuelle Iver B. Neumann har skrivi ei bok om sosiologen Émile Durkheim (1858–1917). Dette er spennande, tenkte eg. Eg har høyrte mykje om Durkheim, men aldri lese ein ordentleg presentasjon.

Ved byrjinga av kapittel to byrja det å demra for meg at Durkheim faktisk ikkje er sentral i boka. Etter ei kort historie om hans liv og virke heilt fyrst blir han stadig mindre

synleg. Durkheim blir ei urkjelde for tankar om sosiale «ting», og Neumann går raskt vidare til Durkheims samtidige og kollega Marcel Mauss, som snakkar om «kroppsteknikkar». Ifølgje Neumann slår ikkje Durkheims innsikter ut i full blom før Michel Foucault og Pierre Bourdieu tek i bruk omgrepa «diskurs» og «habitus» frå 1960-talet og framover.

Det er utan tvil Michel Foucault som dominerer den teoretiske diskusjonen i boka, og ho kunne like gjerne heitte *Tilbake til Foucault*. Sjølv om Neumann dei siste åra har gjennomført ei imponerende omskolering frå statsvitar til antropolog, så er han framleis fyrst og fremst ein post-strukturalist.

Neumann prøver ikkje å beskriva verkelegheita så direkte som mogeleg, slik empirisk orienterte samfunnsvitarar inst inne ynskjer. Neumann beskriv verkelegheita så indirekte som mogeleg og framhevar at historie, mytar, diplomatisk samtale og diskursar av andre slag pregar vår verkelegheitsforståing fundamentalt. Kjønnsforskarar har for lengst teke innover seg dette, og no er det på tide at også statsvitarane tek omsyn til dette, synest han å meina.

Boka har gode empiriske ansatsar, der særleg analysen av etableringa av staten Russland i Aust-Europa frå ca. 1000-talet og diplomatiets historie i Europa er lærerik lesnad. Det verkar natur-

leg at ein poststrukturalist skulle ta for seg diplomatane sine diskursar og styringsmentalitetar (*gouvernementalitet*), og Neumann viser at slike omgrep fint kan brukast til å beskriva statens maktbruk.

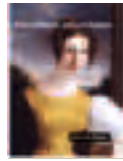
Men Neumann skriv ikkje samla, systematiske framstillingar, han diskuterer korleis diskursen fungerer på meir generelt nivå. Difor blir staten i Neumann si forståing ein stor og mangfaldig sosial konstruksjon utan særleg kontakflate til det samfunnsvitarar vanlegvis meiner med ordet, og overføringsverdien til tradisjonell samfunnsvitskap blir liten.

Det kjennest som at *Tilbake til Durkheim* er publisert for tidleg. Boka er prega av lange sitat, gjerne på ei halv side eller meir. Dette bryt opp resonnementet til Neumann, og svekkjer hans eiga stemme i teksten. Ein god årgangsvin ville fått meir karakter viss han fekk venta to år til, sjølv om han allereie har gode kvaliteter. Dersom Neumann hadde pussa vidare på sine eigne originale poeng eit par år til, så kunne det blitt eit meisterverk.

Kanskje Neumann ikkje likar den forteljinga eg har laga her, men som god poststrukturalist må han tola dét.

AV LARS NYRE

Det umuliges muligheter

Tove Pettersen
Filosofiens annet kjønn
Pax Forlag, 2011
250 sider
Veil. pris: kr 299

Det hadde blitt sent. Veldig sent. Det var den timen i selskapet der *i morgen* ikke finnes, der *universet* gjør oss svimle, og der noen tør å innrømme at de er forelska. Og det var da hun sa det: *Hvorfor må det nødvendigvis finnes «en begynnelse»*, sa hun. En umulig tanke. Et umulig utsagn. Tanken var ikke mulig innenfor noe av det vi allerede visste. Det var blant annet denne «umuligheten» jeg tenkte på da jeg leste Tove Pettersens *Filosofiens annet kjønn*.

Pettersen, som er førsteamanuensis i filosofi ved Universitetet i Oslo, starter i biologien. Hun slår fast at selv om kvinner og menn alltid har hatt ulike funksjoner i reproduksjonen, finnes det ingen fullgod forklaring på hvorfor dette skulle skape ulikheter i kvinners disfavør. Hvorfor er det blitt slik, og hva har det med filosofi å gjøre? Pettersen gir flere mulige forklaringer ved å nærme seg filosofihistorien fra ulike vin-

kler. Målet er å forklare hva feministisk filosofi er, hvorfor den er viktig, hva den kan tilføre annen filosofi, og hvilke konsekvenser den kan ha.

Hun løser det ved å vise hvordan filosofihistorien er overveldende mannsdominert. Det er menns perspektiver som er blitt kanonisert, og det er de som har lagt premisser for senere tenkning. Pettersen redegjør for noen av de mest autoritative filosofenes syn på kjønn, blant annet Platon, Aristoteles, Hegel og Kant. Nennsomt forklarer og drøfter hun deres synspunkter ut fra kjønnspolitiske perspektiver, men hun viser også hvordan deres tanker og rammer for tenkningen *impliserer* kjønn. Hun viser videre at det er ren løgn at vi ikke har hatt kvinnelige filosofer som har vært fullt på høyde med sine mannlige kolleger. Disse er blant andre Catharine Trotter Cockburn, «Sophia» og Harriet Taylor, i tillegg til mer kjente kvinnelige filosofer i moderne tid som Simone de Beauvoir, Judith Butler og Marilyn Friedman. Mangelen på kvinners representasjon i den vestlige filosofikanon har mange konsekvenser. Gerda Lerner sier det slik: «Kvinner som ikke kjenner sin egen historie, vet ikke hva kvinner før dem har tenkt og lært. Så generasjon etter generasjon

slåss de for å komme til innsikter andre allerede har hatt før dem, med det resultat at hjulet stadig blir oppfunnet på nytt.» Dette perspektivet leder fram mot redegjørelser for bestemte filosofiske temaer som er særlig relevante for feministisk filosofi. De svært interessante drøftingene knyttes blant annet til temaer som omsorgsetikk, autonomibegrepet, universalisme, postmodernisme og lokal og global rettferdighet.

Samspeillet mellom disse vinklingene gjør Pettersens bok til et åpenbart vesentlig bidrag i filosofihistorien. Men kanskje enda viktigere: Bokens diskusjoner demonstrerer med største tydelighet hvorfor filosofi i det hele tatt har betydning for oss som moralske, politiske, sosiale og kjønne mennesker, og det store behovet for potensielt frigjørende perspektiver som ennå betraktes som «umulige».

AV RAGNHILD FJELLRO

Nye bøker av forskere

Gunnar Heiene og Svein Olaf Thorbjørnsen
Kristen etikk – en innføring
Universitetsforlaget, 2011
264 sider
Veil. pris: kr 339

Forfatterne diskuterer forholdet mellom kristen etikk og annen etikk og har lagt vekt på å drøfte ulike måter å behandle etiske spørsmål på. Ved hjelp av konkrete eksempler og tenkte «caser» gir de en oversiktlig presentasjon av premissene for ulike etiske valg, slik at leseren får hjelp til å trekke egne konklusjoner. Forfatterne er professorer i etikk ved Det teologiske Menighetsfakultet.

Jorunn Møller og Eli Ottesen (red.)
Rektor som leder og sjef. Om styring, ledelse og kunnskapsutvikling i skolen
Universitetsforlaget, 2011
305 sider
Veil. pris: kr 329

Her presenteres funn fra nyere empiriske studier om styring, ledelse og kunnskapsutvikling i skolen. Hensikten er å hjelpe skoleledere til å forme en kunnskapsbasert praksis på sin arbeidsplass og å forstå utfordringene de møter i det daglige. Møller er professor i pedagogikk ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo, mens Ottesen er førsteamanuensis samme sted.

Elisabeth Myhre Lie
I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid
Gyldendal Akademisk, 2011
350 sider
Veil. pris: kr 498

Hvilke muligheter har politiet for å forebygge kriminalitet, og hvilke utfordringer står de overfor? Å forebygge kriminalitet er like viktig som å reagere på lovbrudd. Forfatteren skriver om idealer og praksis i kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Lie er høgskolelektor ved Politi- og fagansvarlig for videreutdanning i kriminalitetsforebyggende politiarbeid.

Øyvind Pålshaugen
Passasjer hos Derrida, Platon, Aristoteles. Studier i utførelse av filosofi
Scandinavian
Academic Press, 2010
226 sider
Veil. pris: kr 299

I denne essaysamlingen er den filosofiske teksten i høysetet. For å snakke om teoretiske posisjoner må man henvise til de enkelte *passasjer* i en filosofers verk. For i filosofiske og vitenskapelige tekster kan ett og samme verk inneholde passasjer som kan lede i forskjellige retninger. Pålshaugen er dr.philos. og forskningsleder ved Arbeidsforskningsinstituttet.

Rettighetspolitikk ved UiT

IMMATERIELLE RETTIGHETER:

Det har den seinere tiden vært mye diskusjon knyttet til immaterielle rettigheter ved de norske universitetene. Universitetet i Tromsø (UiT) ønsker på et overordnet nivå å kort oppsummere hvordan vi oppfatter situasjonen ved UiT og nasjonalt.

UiT ønsker at resultatene fra forskningen ved institusjonen skal komme samfunnet til gode ved å tilføre ny kunnskap, kompetanse og nye ideer som kan kommersialiseres. De norske universitetene og høyskolene forpliktet gjennom universitets- og høyskoleloven til å sikre at offentlig finansierte forskningsresultater er tilgjengelige både for utdanningsformål og videre forskning, og at forskningsresultatene kan utnyttes næringsmessig. Siden det såkalte «lærerunntaket» i arbeidstakeropplinningsloven ble opphevet i 2003, har de norske universitetene og høyskolene, både sammen og hver for seg, arbeidet for å etablere hensiktsmessige reglementer for å regulere opphavsrettslige spørsmål. UiT var først ut i Norge med å etablere et slikt reglement (november 2009), og de fleste universitetene har nå etablert egne reglementer. Grovt sett har reglementene to prinsipielt forskjellige tilnærminger:

- Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO) sier at de ansatte i utgangspunktet eier alle de arbeidsresultatene de frembringer, men at arbeidsgiver blant annet kan overta rettigheter til patenterbare og ikke-patenterbare oppfinnelser, databaser, dataprogrammer og fysiske gjenstander.
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) og UiT sier at arbeidsgiveren i utgangspunktet eier alle de arbeidsresultatene de ansatte

frembringer, med unntak av faglitterære publikasjoner og kunstneriske verker. NTNU og UMB unntar i tillegg undervisningsmateriale med et personlig preg. UiT vurderer å justere sitt reglement til også å unnta undervisningsopplegg og undervisningsmateriale som har et personlig preg.

Uansett tilnærming mener alle institusjonene at deres rettigheter til eierskap er delvis basert på den investeringa de har gjort i arbeidet som har ført frem til det resultatet, i tillegg til at dette best ivaretar lovens krav om å gjøre resultatene tilgjengelige. Veien mot kommersialisering er lang og kostbar, for eksempel arbeidet og kostnader rundt patentering. Det arbeidet og de kostnadene bæres av institusjonen. Men vi er også opptatt av å oppmuntre til det kreative arbeidet som må til for å få slike gode forskningsresultater. Ved UiT betyr dette at selv om UiT eier resultatene, er oppfinneren selv sikret 1/3 av alle eventuelle økonomiske gevinster.

Alle universiteter kan således overta arbeidsresultater som er kommersialiserbare, og dermed retten til å utnytte arbeidsresultater i videre undervisning og forskning. Ingen av universitetene krever eierskap til faglitterære publikasjoner eller kunstneriske verker, og samtlige har klare regler som sikrer den enkelte forsker retten til publisering. UiT mener derfor at, selv om Universitets-Norge er todelt i de ulike reglementenes tilnærming, den enkelte arbeidstaker i praksis vil ha svært like vilkår ved alle de norske universitetene.

JARLE AARBAKKE, rektor, og LASSE LØNNUM, universitetsdirektør, Universitetet i Tromsø

Åpent brev til Forskerforbundet

AMNESTY INTERNATIONAL:

Vi medlemmer fikk nylig en e-post der det fremgår at Forskerforbundet har valgt å gå inn i et samarbeid med Amnesty International. Avtalen vil med stor sikkerhet føre til en politisering av Forskerforbundet utenfor det fagforeningspolitiske arbeidet.

Et aktuelt eksempel er aksjonen papirløse.no, som blant annet Amnesty International stod bak. Jeg tviler på at Forskerforbundet ville ha hatt alle medlemmer bak seg hvis de hadde støttet dette oppropet. En annen fagforening (Psykologforeningen) stilte seg bak aksjonen, og avtalen med Amnesty International gir oss ingen garantier mot at Forskerforbundet vil gjøre det samme når nye kontroversielle saker melder seg, for eksempel hvis kravet om boikott av Israel igjen skulle komme opp. Uansett hva man måtte mene om disse konkrete sakene, illustrerer de at avtalen skaper unødig usikkerhet om hva Forskerforbundet vil kunne støtte på medlemmenes vegne.

La meg understreke at jeg ser viktigheten av de sakene Forskerforbundet har valgt å fremheve i e-posten til medlemmene (støtte til forfulgte studenter i Iran og Egypt). Dette er saker som er egnet til å «selge» avtalen til medlemmene, som i neste omgang vil kunne oppdage at de er blitt tatt til inntekt for saker de ikke støtter.

Jeg reagerer også på den måten Amnesty International skal få få sette den politiske dagsorden for medlemmene. Forskerforbundet organiserer høyt utdannede mennesker som er fullt i stand til både å orientere seg i nyhetsbildet og å velge saker de vil engasjere seg i, uten å måtte få en månedlig ferdigmeny presentert av Amnesty International.

I en tid hvor akademiske verdier er truet og fagforeningsmedlemsskapet gir oss vitenskapelig ansatte en viktig trygghet i arbeidet, er det uansvarlig av Forskerforbundet å inngå en avtale som kan tvinge medlemmer til å melde seg ut.

Jeg vil derfor protestere mot avtalen med Amnesty Internasjon, og oppfordrer medlemmene til å støtte et krav om at Forskerforbundet sier opp avtalen med umiddelbar virkning.

JENS SAUGSTAD, professor i filosofi, Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske fag, Universitetet i Oslo

Er staten kjøp?

STATEN SOM ARBEIDSGIVER:

Staten er nøktern og tilbyr ingen frynsegoder. På sett og vis er dette en god idé. Det er skattebatalerens penger vi bruker, og da er måtehold viktig. Men nå har dette gått for langt. For eksempel tilbyr min arbeidsgiver, Høgskolen i Molde, frimerker og fasttelefon, men ikke «nymotens» tjenester som mobiltelefon og mobilnett. Personlig er dette intet problem, jeg betaler mobil- og bredbåndabonnement selv – for privat bruk. Det kan også ha sine fordeler med ikke å være tilgjengelig for jobben. Men det jeg er redd for, er at vi som jobber i staten, blir teknologisk akterutseilt.

Det ser jeg når jeg sitter på toget til en konferanse i Gjøvik. Rundt meg sitter folk og jobber med sine PC-er. Jeg sliter med gratisnettet til NSB. Det går tregt, og forbindelsen ramler ned med jevne mellomrom. Her om dagen hadde jeg to timer på Bergen lufthavn, Flesland, og forsøkte å logge inn via et av betalingsnet-

Feltarbeid

tene. Etter to forsøk klarte jeg å få betalt, men forbindelsen kom aldri opp. Nå er det en utmerket bokhandel på Flesland der jeg fant en god krim, men høyskolen mistet to timers arbeidstid.

Det kan tenkes at vi statsansatte er så lite effektive at noen timers ekstra arbeidstid ikke oppveies av noen kroner til nettjenester, men mitt problem er at jeg begynner å føle meg som en annenrangs ansatt. Mens mine kolleger i næringslivet vifter med nye mobiler, leser e-post på reiser og surfer med sine lesebrett, sitter jeg der med frimerkene og fasttelefonen. Nå er følelsen av å ikke følge med blitt så intens at det neste er at jeg betaler tilgang til mobilnettet selv, selv om tje-nesten bare blir brukt i jobbsammenheng. Det blir nærmest som en psykologisk oppreisning.

Nå er dette ikke noe nytt. Før jeg besøk på kontoret, serverer jeg kaffe, akkurat som i næringslivet. Forskjellen er at jeg betaler kaffen selv. Det er dessverre kort vei fra nøktern til kjøp.

KAI A. OLSEN,
professor i informatikk,
Høyskolen i Molde

Forskningsmetoder har noen bestemte og varige kjennetegn, men er også under stadig utvikling. Som student i sosialantropologi fikk jeg sent på 80-tallet høre at det viktigste både som student og forsker var å ha en klar problemstilling. Dette var overordnet både når en skulle utforme en tekst, og når en skulle planlegge hovedfagets feltarbeid. En god problemstilling skulle helst kunne formuleres i én setning og skulle avsluttes med et spørsmålsteget.

Samtidig leste vi de antropologiske klassikerne. Tykke bøker som handlet om alt mellom himmel og jord: slektskap, økonomi, politikk og religion. Forholdet mellom guder og mennesker var et sentralt element innefor alle disse temaene, og tekstene var ikke preget av å være lærebøker. Jeg erindrer en monografi av det jeg tror var Claude Lévi-Strauss, eller var det sir Edmund Leach? Etter en introduksjon på omkring førti sider hvor han utlegger sitt tema, så oppsummerer han: «I would like to pursue this theme.»

pursue oversettes som 'forfølge, sysle med, fortsette, satse på, strebe mot'. Det tradisjonelle feltarbeidet ga rom for å forfølge mange spor, samtidig som man både syslet med litt av hvert og kanskje strebet mot stjernene. Bronisław Malinowski har fått æren av å ha grunnlagt både sosialantropologien og feltarbeidet, delvis som følge av at første verdenskrig gjorde han landfast på Trobriandøyene. Her studerte han ekteskapsordninger, handel og rituell liv på en og samme tid. Blant annet publiserte han i 1929 *The Sexual Life of Savages in North-Western Melanesia*. Malinowski hadde doktorgrad i filosofi, matematikk og fysikk og var åpenbart heller ikke perspektivløs når det gjaldt salgsfremmende boktitler.

Feltarbeidet som metode ble utviklet på en tid der de fleste vitenskapsmenn hadde tverrfaglig

bakgrunn. Feltarbeidet skulle gi rom for fordypning, ikke bare i et definert tema, men i en hel kultur. Men det er hundre år siden Malinowski strandet i Melanesia. Og siden den gang har både verden, sosialantropologien og kulturbegrepet endret seg. Det som en gang ble sett som feltarbeidets forse, holismen, har blitt umulig. Kulturer forstås ikke lenger som

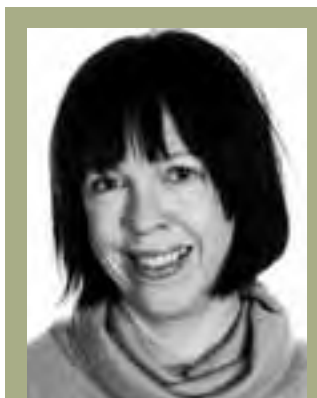
enhetlige og avgrensede, og ett stykk øy er ikke lenger ett stykk kultur. De tradisjonelle «field sites» har forsvunnet, og det har også deres beboere.

Men feltarbeidet er ikke dødt. Snarere tvert imot så har feltarbeidet en plass innenfor mange fagtradisjoner og har blitt tilpasset slik at det nå framstår i mange fasonger og størrelser. Studieobjektet for dagens feltarbeid kan være ulike sosiale fellesskap, men kan også bestå av et kunnskapsfelt eller en bestemt politisk kontrovers. Poenget er at målsettingen fortsatt er å se sammenhengene mellom individet, de sosiale fellesskap og strukturer på makronivå.

Med andre ord vil det antropologiske feltarbeidet fortsatt gjerne inkludere både slektskap, økonomi, politikk og religion. I likhet med fortidens feltarbeid så er noe av målsettingen nettopp å kunne forfølge, og sysle med, mange spor samtidig. Feltarbeid gir tid og rom for fordypning.

Det er antakelig mye godt å si om å ha en klar problemstilling. Men når

jeg her slår et slag for feltarbeidet, så er det fordi det i en hastig verden fortsatt vektlegger betydningen av tid og rom for å sanse kompleksiteten i forholdet mellom individ og samfunn. Forståelsen av kompleksitet fordrer først en god beskrivelse, og så en troverdig analyse. Mulig dette er synonymt med å besvare problemstillingen, det ville i så fall ta bort litt av magien ved forskning.

Kristin Hestflått Spilker,
forsker ved Institutt for
tverrfaglige kulturstudier,
NTNU

«Ett stykk øy er ikke lenger ett stykk kultur.»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademia. De faste gjestene er Bo Terning Hansen, Norunn Askeland, Gunnar Sivertsen og Kristin Hestflått Spilker.

Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS

Kriminalomsorgens utdanningscenter KRUS er kompetansesenter for kriminalomsorgen i Norge. Vår hovedoppgave er å bidra til en kriminalomsorg av høy kvalitet ved å utvikle og formidle kompetanse som sikrer gode kunnskaper, ferdigheter og holdninger i tråd med etatens mål og verdier. Les mer om vår virksomhet på nettsidene våre: www.krus.no

VIL DU VÆRE MED Å PÅVIRKE FRAMTIDAS KRIMINALOMSORG?

FORSKNINGSLEDER

Forskningsavdelingens hovedfokus er å bidra til forsknings- og kunnskapsbasert utdanning, praksis og beslutningsgrunnlag i kriminalomsorgen.

SENTRALE ARBEIDSMRÅDER

- Fag-, personal- og budsjettansvar
- Egen forskning evaluerings- og utviklingsarbeid
  - Strategiutvikling
  - Formidling og undervisning
  - Profilering og nettverksarbeid

LES HELE UTLYSNINGSTEKSTEN OG SØK STILLINGEN HER:
www.krus.no/no/Om-KRUS/Ledige-stillinger/

TELEMARKS FORSKING

NOTODDEN

Telemarksforskning-Notodden (TFN) er et regionalt forskningsinstitutt som forsker på utdanning, læring, språk og interkultur. På oppdrag utfører instituttet dybdestudier, evalueringer, følgeforskning og forskningsbasert rådgivning. TFN ble etablert i 1987 og er lokalisert i Hydroparken, Notodden.

FORSKERSTILLING

Telemarksforskning-Notodden (TFN) har ledig stilling som forsker i 100% stilling.

Vi søker en person med høy faglig kompetanse i pedagogikk og/eller samfunnsvitenskap (doktorgrad/PhD/mastergrad) med relevant forskningserfaring og kompetanse innen kvantitative og kvalitative forskningsmetoder.

Søkere med erfaring eller interesse i kvantitativ metode (statistikk) er særlig av interesse. Den som tilsettes, bør ha god skriftlig og muntlig formuleringsevne. Vi kan tilby et godt arbeidsmiljø med spennende faglige utfordringer og gode muligheter for faglig utvikling. Forskere oppfordres til å delta på nasjonale og internasjonale konferanser med presentasjoner og publisering av vitenskapelige artikler. TFN ønsker flere menn i forskergruppen og oppfordrer derfor menn til å søke.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til:
Eivind Fauskanger, tlf. 48326677 eller e-post eivind.fauskanger@tfn.no.

SØKNADSFRIST 15. APRIL 2011

Søknad sendes Telemarksforskning-Notodden, Postboks 24, 3671 Notodden eller til post@tfn.no

SE FULL UTLYSNINGSTEKST på www.tfn.no

Fridtjof Nansens Institutt (FNI) ble grunnlagt som en uavhengig stiftelse i 1958 med utgangspunkt i Nansens hjem Polhøgda. Forsknings- og utredningsvirksomheten retter seg mot internasjonal miljø-, ressurs- og energipolitikk. Forskningen er flerfaglig med vekt på samfunnsvitenskap. Aktivitetene er for tiden organisert innenfor seks fokusområder: Globalt samarbeid og bærekraftig utvikling, havpolitikk og havrett, biologisk mangfold og "biosafety", polar- og russisk politikk europeisk energi- og miljøpolitikk og kinesisk energi- og miljøpolitikk. Instituttet utfører grunnforskning, såvel som anvendt forskning og utredning, og har 40 medarbeidere. Utfyllende informasjon finnes på www.fni.no.

Vår direktør gjennom 8 år går av med pensjon primo 2012. FNI søker derfor etter ny

DIREKTØR

Direktøren har øverste ansvar for all virksomhet ved instituttet og rapporterer til styret. Stillingen vil by på unike muligheter til å videreutvikle den faglige virksomheten og bruken av Polhøgda. Søkere må ha høyere akademisk utdanning og erfaring fra forsknings- og utredningsvirksomhet. Ledererfaring vil tillegges stor vekt.

Direktøren bør være faglig aktiv, initiativ- og iderik, samt ha et relevant nasjonalt og internasjonalt kontaktnett. Lønn etter avtale. Stillingen utlyses for et åremål på fire år, med mulighet for forlengelse.

Søknad vedlagt CV og publikasjonsliste sendes til Fridtjof Nansens Institutt v/ styrets formann, Pb. 326, 1326 Lysaker, innen 1. mai 2011.

Opplysninger om stillingen kan gis av direktør Peter Johan Schei, tlf. 67111900, eller styrets leder Sven Ullring, tlf. 900 88 655.

Stiftelsen HL-senteret er et forsknings-, dokumentasjons- og formidlingscenter med fokus på Holocaust og andre folkemord, og på minoriteters vilkår i moderne samfunn. Senteret ble opprettet av Universitetet i Oslo i 2001 etter initiativ fra de mosaiske trossamfunn i Norge. HL-senteret har ca. 30 ansatte og holder til i Villa Grande på Bygdøy i Oslo. Senteret har en permanent utstilling som er åpen for publikum og skoleelever.

DIREKTØR

Søker må ha professorkompetanse innenfor senterets sentrale forskningsfelt. Det vil ellers bli lagt særlig vekt på erfaring fra forskningsledelse, internasjonalt samarbeid og generelle lederegenskaper.

DIREKTØREN er senterets talsperson, og forventes å delta i samfunnsdebatten. Vi ønsker en direktør som med engasjement og faglig tyngde kan lede et senter med et viktig samfunnsoppdrag. Vedkommende må ha en bred samtidspolitisk orientering som også må omfatte solid kunnskap om norske forhold. Direktøren forutsettes å ta aktivt del i arbeidet med å sikre finansiering og å utvikle HL-senteret som organisasjon.

HL-senteret tilbyr lønn etter avtale og medlemskap i Statens pensjonskasse. Stillingen er på åremål med en periode på 6 år, med mulighet til forlengelse for én periode.

SØKNADSFRIST: 2. MAI 2011.

NÆRMERE INFORMASJON: www.hlsenteret.no/Stillinger.

Se også stillingsannonse på nett
www.forskerforum.no

UNIVERSITETET I TROMSØ UiT

LEDIGE STIPENDIATSTILLINGAR

Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi:

- Stipendiat i marin økologi
– søknadsfrist 15.05.11
- Stipendiat i fiskeimmunologi/virologi
– søknadsfrist 01.06.11
- Stipendiat i akademisk entreprenørskap
– søknadsfrist 15.06.11
- Stipendiat i eksperimentell økonomi
– søknadsfrist 15.06.11

Det helsevitenskaplege fakultet:

- Stipendiat til prosjektet «Mikropartiklar og risiko for venøs trombose» – søknadsfrist 29.04.11
- To stipendiatstillinger for cand.med. med bestått Forskarlinje i medisin – søknadsfrist 08.06.11
- Stipendiat i helsevitenskaplege fag
– søknadsfrist 29.04.11
- Stipendiat i psykologi – søknadsfrist 06.05.11

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærarutdanning:

- Stipendiat til prosjektet «Border Culture»
- Stipendiat i språkpolitikk og språkplanlegging i tre kulturar
- Research Fellow in Peace and Conflict Studies
– application deadline 01.07.11

Fakultet for naturvitenskap og teknologi:

- Stipendiat i kjemi (materialar for fornybar energi)
- Stipendiat i fysikk (geotermisk energi)

Det kunstfaglege fakultet:

- Stipendiat i kunstnerisk dokumentasjon

Det juridiske fakultet:

- Stipendiat i rettsvitenskap

Søknadsfrist der ikkje anna er nemnt: 20.05.11

For fullstendig kunngjering, se: www.jobbnorge.no

uit.no/tavla

jobbnorge.no

Utfordrer. Utforsker.

Universitetet i Stavanger (UiS) har 8600 studenter, 1200 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og formidlingsaktiviteter. Den faglige virksomheten er organisert i tre fakulteter og ved Arkeologisk museum. Mange av de eksternt finansierte forskningsaktivitetene foregår i samarbeid med vårt forskningsinstitutt International Research Institute of Stavanger AS (IRIS). Universitetet ligger i landets mest attraktive region med 300 000 innbyggere. Regionen har gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter.

Bli med på å utfordre og utforske!

Universitetet
i Stavanger

Dekan

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Førsteamanuensis/førstelektor/ universitetslektor i naturfag (midlertidig stilling/ timelærerstilling)

Det humanistiske fakultet, Institutt for
førskolelærerutdanning

Førsteamanuensis/førstelektor i spesialpedagogikk (3 stillinger)

Det humanistiske fakultet, Nasjonalt senter for
leseopplæring og leseforskning

Post doktor i plantemolekylær biologi og -patologi

Det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, Institutt
for matematikk og naturvitenskap

Doktorgradsstipendiat i sosialt arbeid

Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for
sosialfag

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

rantz.no

AALBORG UNIVERSITET
STILLINGER.AAU.DK

Professorat

inden for ledelse og organisatorisk læring

Ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Institut for Læring og Filosofi er en stilling som professor inden for ledelse og organisatorisk læring ledig til besættelse fra 1. januar 2012 eller snarest derefter.

Instituttet kan ses nærmere beskrevet på www.learning.aau.dk.

Stillingsnummer: 2011-224-00102
Ansøgningsfrist: 1. juni 2011

Aalborg Universitet (AAU) driver undervisning og forskning til højest niveau inden for humaniora, samfunds-, teknisk-, natur- og sundhedsvidenskab.

HØGSKOLEN
i Buskerud

Stillinger ledig som:

- Førsteamanuensis/førstelektor innen samfunnsfag/samfunnsgeografi/historie
- Førsteamanuensis/førstelektor/(høgskolelektor) innen pedagogikk og elevkunnskap (fast og vikariat)
- Førsteamanuensis/førstelektor innen matematikk/matematikkdidaktikk
- Førsteamanuensis/førstelektor innen fysikk/naturfagdidaktikk
- Doktorgradsstipendiat innen ledelse og arbeidsmotivasjon
- Førsteamanuensis/førstelektor/høgskolelektor innen matematikk/matematikkdidaktikk
- Professor/førsteamanuensis innen teknisk kybernetikk

Flere stillinger og for fullstendig utlysningstekster se:
<http://www.hibu.no/ledigestillinger/>

Vi gir talentene en fremtid!

HK Reklambyrå / 0311

For medlemmer i Forskerforbundet:
Nå hele 3 % sparerente fra første krone

Cresco Unique kan brukes både som sparekonto og kredittkonto, alt etter behov. Uavhengig av hvordan du bruker kontoen, er vilkårene blant de beste i markedet:

- 3 % sparerente fra første krone
- Ingen krav til minstebeløp
- Ingen begrensning i antall uttak
- Gebyrfrie varekjøp over hele verden
- Gebyrfri nettbank
- Kredittreserve på inntil kr 75 000

Søk på www.cresco.no/unique Kundenservice 815 00 073

Cresco
— et produkt fra DnB NOR Bank ASA

Betingelser pr. april 2011. Nominell kredittrente 10,65 % årlig. Effektiv rente: kr 10.000 (14,54 %), kr 25.000 (12,52%), kr 50.000 (11,85 %).

I

HAR DU SJEKKET DETTE FØR LØNNSOPPGJØRET?

Alle medlemmer har nylig fått en e-post fra Forskerforbundet med informasjon om registrerte medlemsopplysninger. Opplysningene om medlemskapet ditt må være riktig registrert i vårt medlemsregister for at vi best mulig skal kunne ivareta dine interesser i lønnsoppgjøret 2011. Vi ber deg om å sjekke at følgende er korrekt:

- Arbeidsplass
- Stillingstitel/-kode
- E-postadresse og mobilnummer

Vi ber om at du oppdaterer opplysningene på Min side dersom noe ikke stemmer. Gå til www.forskerforbundet.no/minside.

II

UNIO: AMBISJON PÅ FIRE PROSENT

Unio har vedtatt sin inntektspolitiske uttalelse for 2011. Den inntektspolitiske uttalelsen danner grunnlaget for kravene som forhandlingsutvalgene vedtar innenfor sine tariffområder.

– Om vi skal holde tritt med funksjonærene i industrien må ambisjonen vår være et resultat på fire prosent, sier Unio-leder Anders Folkestad.

– Den økonomiske avkastningen av utdanning er for lav i Norge sammenlignet med andre land. Grupper i offentlig sektor har blitt hengende etter. Derfor må utdanning, kompetanse, ansvar og risiko verdsettes høyere. Det er nødvendig også for å nå målet om likelønn, sier Folkestad.

III

STRENGERE REGLER FOR AKKREDITERING AV DOKTORGRADSSTUDIER

Kunnskapsdepartementet har fastsatt nye regler for akkreditering av doktorgradsstudier. Det stilles kvantitative krav til størrelsen på fagmiljøet og antall stipendiater. Ved akkreditering av et nytt doktorgradsstudium skal studiet ha et fagmiljø tilsvarende minst 8 årsverk med førstestillingskompetanse, hvorav minst 4 har professorkompetanse. Institusjonen må videre kunne sannsynliggjøre at den over tid kan opprettholde et doktorgradsmiljø med minst 15 doktorgradsstudenter. Endringen er kunngjort i en oppdatert utgave

KURSTILBUD MAI 2011

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs for tillitsvalgte i mai 2011:

- 04.05.11: Tariffworkshop for tillitsvalgte i kommunal og privat sektor
  - 05.05.11: Grunnopplæring trinn II – lovverk, for tillitsvalgte i kommunal og privat sektor
  - 12.–13.05.11: Omstilling – lovverk, for tillitsvalgte
  - 30.–31.05.11: Lønnspolitisk verksted for tillitsvalgte i statlig sektor
- Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

TARIFFOPPGJØRET 2011

Lønnsforhandlingene i tariffområdene stat, KS og Oslo kommune starter onsdag 27. april. Fristen for å komme til enighet er fredag 29. april ved midnatt. Følg tariffoppgjøret på nettet: www.forskerforbundet.no/tariff2011.

av Rundskriv F-08-10 fra Kunnskapsdepartementet.

IV

FORSKNINGSBAROMETERET LANSERT

Som en del av Vitenskapsåret 2011 har Kunnskapsdepartementet lansert nettsiden www.forskningsbarometeret.no. Forskningsbarometeret ble lansert 17. mars på konferansen «Kunnskap for framtida», den første av to store signalkonferanser departementet arrangerer i Vitenskapsåret 2011.

Forskningsbarometeret skal oppdateres årlig og være en pålitelig kilde til informasjon om norsk forskning. Barometeret består av 24 indikatorer for norsk forskning og innovasjon som presenteres innenfor seks nøkkelområder: investering, mennesker, samarbeid, områder, resultater og trender.

V

BEDRE VILKÅR FOR ARBEIDSSØKENDE

DOKTORGRADSKANDIDATER

Forskerforbundet har hatt et møte med Arbeidsdepartementet der vi tok opp tre ulike forhold vedrørende doktorgradskandidater og praksis knyttet til retten til dagpenger. I brev til Arbeids- og velferdsetaten gir departementet nå viktige signaler om endring av praksis. Det blir slutt på 8 ukers karantene for doktorgradskandidater som søker dagpenger. Praksisen med 6 ukers utestenging fra dagpenger i forbindelse med forberedelse til disputas skal vurderes på nytt. Departementet ber også NAV om å vurdere endring av praksis når det gjelder muligheten for å motta

dagpenger samtidig som man arbeider med avhandlingen.

VI

STØTT VÅRT OPPROP FOR FREMTIDEN ETTER OLJEN

Forskerforbundet mener at vi i fremtiden må investere mer av oljepengene i forskning. Vi ber derfor om din støtte til følgende krav til regjeringen i revidert nasjonalbudsjett som legges frem i midten av mai. Forskerforbundet mener at regjeringen må

- legge fram en samlet plan for hva vi skal leve av etter oljen, i samråd med en partssammensatt ekspertgruppe.
- følge handlingsregelen og satse på tiltak som styrker vekstevnen (forskning, utdanning og infrastruktur)
- innfri løftet om at 3% av BNP skal gå til forskning.
- styrke forskningsfondet.

Forskerforbundet tar også svært gjerne imot flere krav enn de som vi har formulert i dette oppropet. Send inn ditt forslag til forskerforbundet@gmail.com innen 13. mai 2011.

Støtt vårt opprop på Facebook: www.facebook.com/fremtidetteroljen

VII

UNIVERSITETENE VIL GI 119 MILL KR TIL FRI PROSJEKSTØTTE

Universitetene omdisponerer inntil 119 millioner innenfor egne budsjetter til et solid økonomisk løft for den åpne konkurransearenaen, skriver Forskningsrådet. Bidraget avhenger av størrelsen på Kunnskapsdepartementets bud-

settøkning for 2012.

Fellesløftet innebærer at universitetene vil la størrelsen på sitt samlede bidrag følge Kunnskapsdepartementets budsjettøkning til den åpne konkurransearenaen. De vil bidra med samme beløp som budsjettøkningen for 2012 utgjør, inntil 119 millioner kroner. Universitetene forplikter seg til et tilsvarende beløp også for de kommende to år.

Dersom KD bidrar med samme beløp som universitetene er villige til å omdisponere i sine budsjetter, vil fellesløftet i 2012 – altså den totale økningen til fri prosjektstøtte – utgjøre 238 millioner kroner.

VIII

NY UNIO-BROSJYRE OM PENSJON

«Hva skjer med pensjonen min?» er tittelen på Unios nye brosjyre om offentlig tjenestepensjon og AFP. Her kan du lese om den nye pensjonsordningen som ble innført i år, etter at Unio i 2009 bidro til å videreføre en trygg og solidarisk pensjon for flertallet av medlemmene.

Brosjyren er en oppdatert og revidert utgave av pensjonsbrosjyren Unio ga ut i 2009. Brosjyren forklarer hvorfor en pensjonsordning med en bruttogaranti er best for flertallet av medlemmene, slik at du skal være garantert 66 prosent av din sluttlønn når du er 65 år og har 30 års opptjening av tjenestepensjon. Bestill brosjyren fra sekretariatet: www.forskerforbundet.no/materiell.

IX

STUDIEPLASSER PÅ MARGINALEN

Forskerforbundet har kartlagt omfanget av studiepoengproduksjon ved statlige universiteter og høyskoler ut over studieplasser som er fullfinansiert over statsbudsjettet. Rapporten viser at det produseres langt flere studiepoeng ved statlige universiteter og høyskoler enn basisbevilgningene fra Stortinget skulle tilsi.

Hele 25 prosent av studiepoengene er produsert uten annen inntekt enn den resultatbaserte uttellingen (RBU) som er ment å dekke 40 prosent av faktiske utgifter. Forskerforbundet oppfordrer myndighetene og institusjonene til snarest mulig å komme i dialog

om å redusere antall studieplasser på marginalen.

Rapporten er publisert i Forskerforbundets skriftserie (notat nr 2/2011). Last ned rapporten fra www.forskerforbundet.no/skriftserien.

X

SAMARBEIDSAVTALE MED AMNESTY INTERNATIONAL

Forskerforbundet har sendt e-post til alle medlemmer med informasjon om vårt samarbeid med Amnesty International Norge. Vi oppfordrer alle medlemmer til å slutte seg til Amnestys SMS-aksjonsnettverk. Da får man tilbud om å være med på tre aksjoner i måneden, men velger selv om man vil delta. På den måten bidrar man til å stoppe tortur, henrettelser og andre brudd på menneskerettighetene verden over. Hver aksjon koster 6 kroner. Send teksten AMNESTY til 2160 for å melde deg inn i SMS-nettverket.

Vi understreker at samarbeidet på ingen måte er forpliktende for våre medlemmer. Vi oppfordrer til frivillig engasjement, men ingen skal mot viten og vilje involveres i aktivitet initiert av Amnesty.

Olje og penger

Forskerforbundet har nylig satt i gang en aksjon med overskriften «Hva skal vi leve av etter oljen?». Det er etablert en blogg med lenker til Twitter og Facebook.

Utgangspunktet for aksjonen var en henvendelse like før årsskiftet fra forbundet til Nærings- og handelsdepartementet, regjeringen og regjeringspartienes representanter i Stortinget med oppfordring om å få fram en bred offentlig debatt om omstilling, innovasjon og forskning.

På Kunnskapsdepartementets konferanse 17. mars med tittelen «Kunnskap for fremtida», hvor vekten lå på innovasjon, diskuterte en representativ forsamling fra Forsknings-Norge deler av den problematikken vi i vår henvendelse ba regjeringen løfte fram. Så langt bør vi være godt fornøyd. Og konferansen var god.

Men én ting er visjoner – en annen ting er realisering.

Dagen før Kunnskapsdepartementets signalkonferanse avsluttet forbundet sitt årlige dagens møte i Landsrådet. En av foredragsholderne var direktør Knut E. Sunde i Norsk Industri. Hans innlegg dreide seg om den synkende avkastningen vi vil få av Forskningsfondet i årene framover grunnet lavere rente på fondet – om regjeringen ikke sørger for å kompensere for tapet så ikke det økonomiske grunnlaget for norsk forskning svekkes med hundrevis av millioner kroner.

Sunde var bekymret for utviklingen på industriens vegne. Svekket forskningsfond svekker forskningen og rammer direkte industriens omstillingsevne. Et av norsk industris fremste konkurransefortrinn er kvalitet basert på høykompetent arbeidskraft og bedriftenes evne til å

XI

HR-EXCELLENCE IN RESEARCH

Institusjoner får EU-kvalitetsstempel for å fremme forskeres arbeidsvilkår og karrieremuligheter. Europakommisjonens HR-Excellence in Research-logo tildeles institusjoner som har sluttet seg til og implementert Charter og Code.

Tre norske institusjoner har hittil fått logoen: NTNU, Universitetet i Oslo og Forskningsrådet. Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Oslo forventes også å få logoen innen kort tid.

Charter og Code er Europakommisjonens anbefalinger om ansvar og forpliktelser for forskere, arbeidsgivere og finansierer, i henhold til rekruttering, arbeidsvilkår og karriereplanlegging.

XII

FØLG FORSKERFORBUNDET PÅ FACEBOOK

Nå kan du følge Forskerforbundet på Facebook. Gå til www.facebook.com/forskerforbundet og klikk «Liker». Tips gjerne andre som du tror kan ha interesse av å følge siden.

nyttiggjøre seg forskningsresultater i innovativ virksomhet.

Uansett hvor mye eller hvor lite olje Norge kommer til å hente opp fra sokkelen i tiårene som kommer, vil en norsk industri i stadig omstilling være en av de sterkeste bærebjelkene i landets økonomi. Industri er en kunnskapsbasert virksomhet. Nok en gang må det understrekes: Noen må skape den viten og den kunnskap gjennom forskning som blant annet og ikke minst industrien er avhengig av – nå og i årene som kommer. Derfor er Norsk Industri og Forskerforbundet urolige for Forskningsfondets fremtid. En svekking av fondet svekker forskningen og dermed den industrielle konkurranseevnen. Eller for å ta det fra en positiv vinkling: Et bedret økonomisk grunnlag for forskning ved universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter sikrer norske arbeidsplasser.

Oppfordringen til regjeringen er klar: Forskningsfondets avkastning må være god og forutsigbar. Dette er en av forutsetningene for å få fram innovasjon og en nødvendig kunnskapsberedskap – en annen forutsetning er bruk av penger på gode arbeidsbetingelser og bedre lønnsvilkår for dem som skaper og forvalter kunnskap.

Støtt derfor opp om aksjonen «Hva skal vi leve av etter oljen?».

Kvalitet og kvantitet

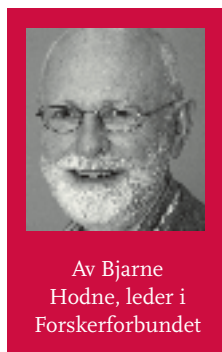
Kvalitetsreformen var både en studiereform for å heve kvaliteten på utdanningene og en styringsreform der universiteter og høyskoler fikk økt autonomi og rom for handling til å utvikle og implementere egne strategier og prioriteringer. Reformen betydde i så henseende en overgang til en mer fleksibel finansieringsmodell med rammefinansiering og resultatbasert uttelling.

Opprettelse av nye studieplasser ved institusjonene kan i dag skje på to måter: Institusjonene kan få tildelt nye studieplasser fra Kunnskapsdepartementet. Da legges 60 prosent av studiets gjeldende sats i finansieringssystemet inn i rammen til institusjonen. De resterende 40 prosentene kommer som uttelling i utdanningsinsentivet to år etter at studiepoengene er avlagt. Disse studieplassene fullfinansieres dermed i tråd med satsene, men deler av midlene tildeles etter at resultatene er oppnådd. Universiteter og høyskoler kan imidlertid innenfor dagens modell også utvikle nye studietilbud og tilby studieplasser uten at Stortinget har bevilget midler til nye plasser. De får da tilsvarende 40 prosent av gjeldende kategorisats for studiet når studentene avlegger studiepoeng. Institusjonene har utnyttet dette blant annet til å overbooke studentopptakene for å kompensere for tapt studieoppgjøring på grunn av frafall og manglende gjennomstrømning. Dette er imidlertid en vanskelig balansegang. Strikken kan her strekkes for langt, slik at både studentenes studiekvalitet og de ansattes arbeidsvilkår settes på prøve. Forskerforbundet har nå nylig utgitt rapporten «Studieplasser på marginalen».

Denne rapporten drøfter antall studenter og studieoppgjøringen ved universiteter og høyskoler i de senere år i forhold til den finansieringen som gis over statsbudsjettet. Konklusjonen er entydig: Så å si alle institusjonene tar inn for mange studenter og produserer for mange studiepoeng i forhold til det antall studieplasser som fullfinansieres i tildelingene. I gjennomsnitt produseres 25 prosent av studiepoengene med inntektene bare fra den resultatbaserte tildelingen. Forskerforbundet er bekymret for denne situasjonen, som i høyeste grad berører de ansattes arbeidsvilkår ved at blant annet den tidsmessige fordelingen av arbeidsoppgaver mellom forskning, undervisning og andre oppgaver kommer under press. Det er nå på tide at Kunnskapsdepartementet i samråd med institusjonene kommer i gang med vurderingen av hvordan man kan gjenopprette balansen mellom antall fullfinansierte studieplasser i grunnbevilgningen og det faktiske studenttallet på institusjonene, slik Handlingsromutvalget anbefalte for over ett år siden.

Av Ove Kvammen, medlem av Forskerforbundets hovedstyre

Av Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet

Landsråd og sektorseminarer

Årets møte i Landsrådet er nettopp avsluttet. Landsrådets viktigste formelle oppgave er å gi råd til Forskerforbundets hovedstyre i sentrale saker som Hovedstyret arbeider med, og der Hovedstyret ønsker råd fra medlemmene.

Denne gang ba Hovedstyret om råd blant annet i forbindelse med det kommende tariffoppgjøret og utvikling av strategi for å få tilført lokal forhandlingspott egne midler. Styret ba videre om råd om hvordan Forskerforbundet sentralt og lokalt kan følge opp enkelte institusjoners bruk av særlig uavhengig stilling og om eventuell videreutvikling av forbundets politikk i forhold til pågående og fremtidige fusjonsprosesser i universitets-, høyskole- og forskningsinstituttsektoren.

Fikk så Hovedstyret klare råd?

Når det gjaldt tariffpolitikk og strategi for tilføring av egne midler, fikk styret gode forslag og råd som vil bli tatt videre. Derimot kom det få innspill om aksjonsformer/medlemsmobilisering. Det samme gjaldt fusjoner og særlig uavhengig stilling. I tilknytning til den siste saken ga imidlertid Landsrådet et klart og enstemmig råd – Hovedstyret må arbeide for å inngå en ny særavtale om arbeidstid for ansatte i faglige/vitenskapelige stillinger ved universiteter og høyskoler.

Av Sigrild Lem,
generalsekretær i
Forskerforbundet

Men Landsrådet har også en annen viktig funksjon. Det er en møteplass på tvers av lokallag, fagpolitiske foreninger og sektorer og den eneste arena for organisert samarbeid på tvers mellom møtene i Representantskapet. Landsrådet har slik stor betydning for samhandling og organisasjonsbygging, som er nødvendige forutsetninger for å få gjennomslag for forbundets mest sentrale saker: høyere lønn og bedre arbeidsvilkår med tid til FoU.

Det samme siktemålet har sektorseminarene – disse seminarerne skal bidra til å styrke samhandling og samarbeid blant medlemmer og tillitsvalgte innen samme sektor og samme type virksomheter. Innføring av sektorseminarer ble vedtatt på representantskapsmøtet i oktober 2009, men er ingen nyvinning. Hvem har ikke hørt om «bøllekursene», universitetslagenes årlige samlinger som har vært avholdt i en rekke år, og som er blitt et kjent begrep i forbundet.

Til nå er tre sektorseminarer avholdt, to innen instituttsektoren og ett for høyskolene. Seminarerne har etter min mening vært vellykkede og har vært med på å legge en ramme for kommende seminarer innen andre sektorer. Det er også lagt klare planer for videreføring i form av nye seminarer. Faglig opplegg er lagt til planleggingsgruppe fra sektoren selv, mens sekretariatet vil være teknisk arrangør og ellers bistå ved behov.

Så langt tyder alt på at sektorseminarene blir sentrale elementer i styrking og bygging av Forskerforbundet som organisasjon. De vil supplere Landsrådet på en god måte og kan bidra til at Landsrådet blir en felles arena for utforming av forbundets politikk i representantskapsperioden.

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

God nok utdanning?

Ifølge universitets- og høyskoleloven skal undervisningen ved universitetene og høyskolene være forskningsbasert. Dette krever at det vitenskapelige personalet ved våre universiteter og høyskoler har den nødvendige forskningstid innenfor rammen av ordinær arbeidsdag – noe som langt fra er tilfellet.

Om dette ikke rettes opp, vil institusjonenes forskningsevne svekkes, noe som er en alvorlig trussel mot kvaliteten på undervisningen og dermed på kvaliteten på den kompetansen som samfunnet har behov for gjennom kunnskapsrike arbeidstagerne

*Innlegg av Bjarne Hodne
i Aftenposten 10. mars*

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning, museer og kulturminnevern.

Forskerforbundet har nærmere 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidsstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål om dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2011–2012:

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo (nsteder)
Ragnhild Elster, Høgskolen i Telemark
Svein Kristiansen, NTNU
Sigurd Rysstad, Universitetet for miljø- og biovitenskap
Merethe J. Sollund, Nordlandsforskning
Kåre-Olav Stensløkken, Ullevål universitetssykehus
Karen-Lise S. Knudsen, Universitetet i Agder (1. vara)
Kristin Dæhli, NTNU (2. vara)
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrild Lem
Arkivleder Kristine K. Brox
Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen
Informasjonsleder Unn Rognmo
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Jon W. Iddeng
Rådgiver Elin Havelin Rekdal
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Rådgiver Kjetil Mørk (vikar)
Rådgiver Tanya Nymo
Juridisk rådgiver Birgitte Olafsen
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Brita Alsos
Advokat Haakon Utne Kierulf
Juridisk rådgiver Hildur N. Nilssen
Juridisk rådgiver Mariann Helen Olsen (permisjon)
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Seksjonsleder Elisabeth Tindeland
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Sekretær Gerd Sandvik
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilssen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Elisabeth Johansen
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Førstesekretær Linda Pettersson
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Renate Storli (vikar)

NORGES MEST SOLGTE SMÅBIL

ENDA MER MAGISK

FIAT 500

**DETTE UTSTYRET ER
 NÅ INKL I PRISEN:**

- Fjernstyrt sentrallås
- Elektriske vinduer
- Glasstak
- 7 kollisjonsputer
- Tåkelys
- Blue & Me
- El. servo med City funksjon
- Justerbart ratt
- Klimaanlegg
- Alu. felger
- Delt baksete
- El. justerbare sidespeil
- VDC/ESP
 (med bakkestartassistanse)

Fiat 500 er et ikon. 500C Cabriolet er magisk. Med sikkerhet (5 stjerner i NCAP) og miljøteknologi i en egen divisjon er Fiat 500C både en sensasjon og en kjempesuksess over hele Europa. Sjarm og et unikt design er halve hemmeligheten. Topp kjøreegenskaper, suverene Euro 5-motorer med ekstremt lave utslipp og en imponerende standardutrustning er nesten hele hemmeligheten. Magien må bare oppleves.

Fiat 500 fra kr. 179.900,-

Fiat 500C Cabriolet fra 209.900,-

www.fiat.no

**5 ÅRS
 NORGES
 GARANTI**

*Levert Drammen bilhavn. Årsavgift kommer i tillegg. Gj.snittlig forbruk ved blandet kjøring 4,2-6,3 l/100 km. Utslipp 110-119 g/km CO₂.